

Літаратура і мастацтва

газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

13 ЛІПЕНЯ 2001г.

№ 28/4112

КОШТ 129 РУБ.

“ДЗЕНЬ ПАЭЗІІ”

Быў час, калі ў нашай краіне ў выдавецтве “Мастацкая літаратура” выходзіў штогадовы альманах “Дзень паэзіі”. На жаль, ужо хутка будзе дзесяць гадоў як “ДП” нават і не значыцца ў планах нашых выдавецтваў...

Але паэты як працавалі, так і працуюць, нягледзячы на не вельмі паэтычны час, ні на тое, што кніжкі паэзіі выходзяць рэдка, а калі і выходзяць, то мізэрнымі тыражамі. Пра тое, што паэзія жыве і паэты працуюць, сведчыць і наш лімаўскі “Дзень паэзіі”. Свае новыя вершы сёння чытачам “ЛіМа” прапануюць:

Ніна ЗАХАРЭВІЧ, Анатоль ДЭБІШ, Анатоль ЗЭКАЎ, Уладзімір МІЦКЕВІЧ, Барыс ДАВІДЗЮК, Генадзь ЛАПАЦІН, Серафіма БЕСТАВА, Ігар ПРАКАПОВІЧ, Святлана КАРОБКІНА, Змітрок МАРОЗАЎ, Уладзімір ЦІШУРОЎ, Ларыса РАМАНОВА, Марыя БАРАВІК, Сяргей ПАТАРАНСКИ, Мікола АЛЯХНОВІЧ, Генадзь ПРАНЕВІЧ, Уладзімір ЛЕБЕДЗЕЎ, Святлана ВАРОНІК, Галіна ВАРАТЫНСКАЯ, Уладзімір ВАСІЛЬКОЎ, Іван МОНЦІК, Уладзімір ВАСЬКО, Галіна БАБАРЫКА, Вольга КОВАЛЬ, Эдуард ГРАКОВІЧ, Іван КЛІМЯНКОЎ, Алесь КОРНЕЎ, Аляксандра БАБАРЫКА, Таццяна МУШЫНСКАЯ, Сяргей РАБЧУН, Святлана АБДУЛАЕВА, Алесь ГЕРАСІМЕНКА, Мечыслаў ШАХОВІЧ, Галіна ЯБЛОНСКАЯ, Змітрок КУЗМЕНКА, Адольф ВАРАНОВІЧ, Аляксандра КРАСОЎСКАЯ, Васіль ГАЙДА, Галіна САМОЙЛА, Уладзімір ШПАДАРУК, Іван ЛАГВІНОВІЧ, Надзея САЛОДКАЯ, Алесь КЛАЧКОЎ, Ніна ГАЛІНОЎСКАЯ, Тамара МАЗУР, Галіна КАСПЯРОВІЧ, Іна АМЕЛЬЧАНКА і іншыя.

Ведае кожны жыхар

Звычайна, абжыўшыся на нейкім месцы, улада яго ўжо не пакідае — хіба што здарыцца якая-небудзь рэвалюцыя альбо землятрус. Ды і рэвалюцыі часам толькі мяняюць сцягі на флагштоках ды засяляюць старыя ўрадавыя апартаменты новай генерацыяй чыноўнікаў. Класічны прыклад — Маскоўскі крэмль, які ад першых князёў да апошніх генсекаў быў, ды і зараз застаецца, месцам знаходжання ўлады. А вось у Мінску, як сталіцы маладой, такой пераемнасці няма. Не захавалася ні княжацкая рэзідэнцыя, ні ратуша часоў Магдэбургскага права, ні дом расійскага генерал-губернатора. Усё, што для нас сімвалізуе ўладу, пабудавана ў 30—50 гадах XX стагоддзя — па сутнасці, літаральна ўчора.

Дом урада. Зараз вакол яго набудавана новых адміністрацыйных гмахуў. А сам ён узнік у 1934 годзе. Старыя мінчукі кажуць, што напачатку ён здаваўся нейкім монстрам: настолькі ціснуў сваёй масай на асяроддзе і псіхіку месцічаў.

Прэзідэнцкая рэзідэнцыя. Пры бальшавіках — дом ЦК КПБ,

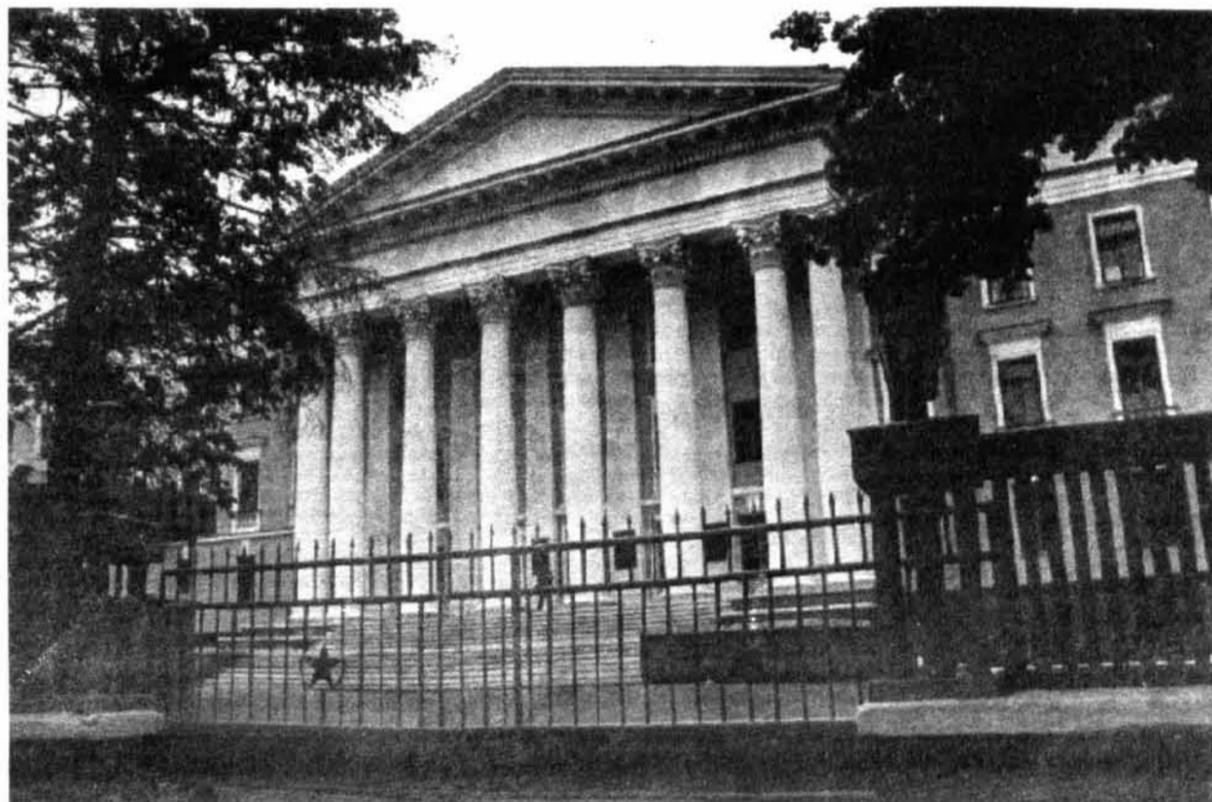
пры дэмакратах на кароткі час — будынак Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Будаваўся ў 1939—1941 гадах, завяршылі будоўлю пасля вайны, у 1947 годзе. А потым, у 1976—1978 гадах, па меры пашырэння штату ЦК КПБ да яго зрабілі тры прыбудовы. Цяпер ён мае замкнёную кампазіцыю і двор-калодзеш.

Пасля вызвалення горад яшчэ ляжаў у руінах, а мінчукі ўжо будавалі гмах КДБ-МУС. Потым ён таксама некалькі разоў дабудоўваўся. Займае цэлы квартал.

Міністэрства абароны. Раней тут быў штаб Беларускай ваеннай акругі. Стаіць на вельмі прыгожым месцы. Будынак бачны здалёк. Побач парк.

Гэтыя будынкi ведае кожны жыхар Мінска, хоць не кожны скажа, дзе знаходзіцца Мастацкі музей альбо Купалаўскі тэатр. Хацелася б, каб было наадварот...

П. В. Фота М. ПРУПАСА

БУДЗЬМА РАЗАМ!

Шаноўныя чытачы! На “ЛіМ” на другое паўгоддзе 2001 года падпісача ніколі не позна! Падпіску можна аформіць у любым паштовым аддзяленні. Кошт індывідуальнай падпіскі на адзін месяц — 690 рублёў, на тры — 2070 рублёў. Кошт ведамаснай падпіскі на адзін месяц — 1800 рублёў, на тры — 5400 рублёў.

Індывідуальны індэкс — 63856.

Ведамасны індэкс — 63857.

КОЛА ДЗЁН

Дні праходзяць, дні лятуць... Вось і мінула амаль палавіна ліпеня і дзень пачаў, хай па адной хвіліне, скарачацца. Людзі ўжо думаюць пра ўраджай, пра восень, пра 9 верасня... А жыццё не канчаецца...

СПРАВАЗДАЧА ТЫДНЯ

У Нацыянальным прэс-цэнтры Беларусі адбылася прэзентацыя чарговай Глобальнай справаздачы аб чалавечым развіцці. Згодна з дадзенымі справаздачы па індэксе чалавечага развіцця Беларусь перамясцілася за апошні год з 57 на 53 месца і апыраджае Расію на два пункты. Латвія перагнала нашу краіну і займае цяпер 50 месца. Апераджае нас і Літва, якая цяпер на 47 месцы. Але, як бы там ні было, Беларусь паступова па індэксе чалавечага развіцця падымаецца ўверх. І гэта дае нам надзею...

ГРУПА ТЫДНЯ

У Палаце прадстаўнікоў створана дэпутацкая група "Еўропа — наш агульны дом", якую ўзначаліў намеснік старшыні Камісіі па міжнародных справах і сувязях з СНД Анатоль Красуцкі. У дэпутацкую групу ўвайшоў 14 чалавек, сярод якіх і Вячаслаў Кебіч. Асноўнымі задачамі групы называюцца развіццё ўсебаковага супрацоўніцтва з парламентамі еўрапейскіх краін, у тым ліку з Дзяржаўнай Думай Расіі і Вярхоўнай Радай Украіны; стварэнне спрыяльнага прававога і палітычнага клімату для прыцягнення ў краіну інвестыцый; інтэграванне беларускай эканомікі ў еўрапейскую супольнасць; фарміраванне заканадаўчай базы для рынкавых рэформаў, накіраваных на стымуляванне развіцця прадпрыемстваў, малога і сярэдняга бізнесу; станаўленне дэмакратычнай прававой і сацыяльнай дзяржавы. Сродкам масавай інфармацыі А. Красуцкі заявіў, што дэпутацкая група "Еўропа — наш агульны дом" не з'яўляецца апазіцыйнай.

ЮБЛЕЙ ТЫДНЯ

Споўнілася 60 гадоў часопісу "Вожык". З'явіўся ён на свет у пачатку Вялікай Айчыннай вайны і выходзіў як агітплакат пад назвай "Раздавим фашистскую гадину!". Хросным бацькам выдання быў Кандрат Крапіва. Першымі супрацоўнікамі плаката былі Янка Купала, Якуб Колас, Пятрусь Броўка, Максім Танк, Аркадзь Куляшоў, Максім Лужанін. Першыя нумары — рускамоўныя, але хутка плакат, дзякуючы сваёй папулярнасці сярод партызан Беларусі, пачынае выходзіць па-беларуску. Пасля вайны выданне займела сучасную назву — "Вожык". За 60 гадоў існавання выдання пабачылі свет 1378 нумароў "Вожыка" і 236 кніжак дадатку — "Бібліятэкі "Вожыка". Віншuem супрацоўнікаў часопіса і яго чытачоў з юбілеем і жадаем і надалей "Вожыку" заставацца верным шляхам, па якім ён ідзе ўжо 60 гадоў.

ПЕРСПЕКТИВА ТЫДНЯ

Метро ў вялікім горадзе — гэта самы хуткасны і самы папулярны транспарт сярод гараджан. З якой нецярыплівасцю чакаюць, да прыкладу, жыхары мінскай "Малінаўкі" таго часу, калі ў іх мікрараён будзе пракладзена лінія метро. У планах у метрабудуўцаў такая лінія ёсць, але пакуль што сёлетня ў Мінску распачнецца будаўніцтва дзвюх новых станцый. У Мінгарвыканкаме ўхвалены праект па працягу на 2,7 кіламетра лініі метро ад станцыі "Усход". Ужо вядома, што першая з новых станцый будзе называцца "Барысаўскі тракт". Прыгожа! Хутэй бы праект стаў явай, бо пра метро мараць не толькі мінчане, якія жывуць ва Уруччы.

ПАВЕДАМЛЕННЕ ТЫДНЯ

Прэс-цэнтр Дзяржкамтэта пагранічных войскаў распаўсюдзіў паведамленне для СМІ. У ім гаворыцца, што за апошні час у ДКПВ неаднаразова паступалі пісьмы за подпісам в. а. старшыні КХП "БПФ" Юрыя Беленькага, у якіх кіраўніцтва партыі прасіла паведаміць, "на якой падставе імя грамадзяніна Рэспублікі Беларусь Зянона Станіслававіча Пазняка ўнесена ў спісы пагранічнага кантролю". У адказ на гэтыя звароты камандаванне пагранвойскаў зноў пацвярджае, што імя Зянона Пазняка "не значыцца на картатэчным уліку пагранічнага кантролю". А таму, падкрэсліваецца ў афіцыйным паведамленні, ніхто з пагранічнікаў не збіраецца рабіць перашкод Зянону Пазняку пры яго вяртанні на радзіму. Нягледзячы на ўсё гэта, З. Пазняк не спяшаецца вяртацца. Чаму?

ПЛАНЫ ТЫДНЯ

Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Рэспублікі Беларусь плануе ў перыяд з 20 да 24 ліпеня ў залежнасці ад рэгіёна пачаць уборку збожжавых. У гэтым годзе было засеяна 2,7 млн. га, што на 6 працэнтаў больш, чым летась. Па папярэдніх ацэнках ураджай збожжавых складае да 6 млн. т. пры ўмове, што сённяшняя пачнецца ўборка і будзе спрыяльнае надвор'е. Словам, планы добрыя, але, як заўсёды, планы — планами, а жыццё — гэта жыццё...

ТРЭШЧЫНА ТЫДНЯ

На ўчастку Мазыр—Брэст адбыўся прарыв нафтаправода "Дружба". У выніку гэтага здарэння нафтапрадукт трапіў на грунт плошчай каля 100 квадратных метраў. Сітуацыя ўскладнілася тым, што нафта трапіла і ў меліяратыўны канал, які злучаецца з іншымі вадаёмамі. Аднак работнікі аварыйнай службы змаглі хутка лакалізаваць прарыв, і рамонтныя работы былі зроблены за гадзіну. Трэшчына ў нафтаправодзе з'явілася ў выніку карозіі металу. Праўда, некаторыя СМІ ў гэтай трэшчыне убачылі дыверсію з боку надбразычліўцаў цяперашняй улады...

БЯДА ТЫДНЯ

Апошнімі гадамі летам нашу краіну наведваюць рознай сілы бураны, якія наносзяць немалую шкоду гаспадаркам. Вось і нядаўна парывісты вецер падчас навальніцы, што прайшла на тэрыторыі Брэсцкай вобласці, нанёс страты на суму каля дзевяці мільёнаў рублёў. Былі пашкоджаны некаторыя пабудовы, абарваны правады ліній электраперадачы і г. д. Матэрыяльныя страты з цягам часу кампенсуюцца людскай працай. Але нішто не верне чалавечыя жыцці. Так у час навальніцы ў вёсцы Бякінічы, што на Піншчыне, былі смяротна траўміраваны разрадам маланкі жыхар Пінска і вучань 11-га класа адной з пінскіх школ. Загінуўшы малакка напаткала ў стозе сена, дзе яны хаваліся ад дажджу. І гэта не адзіны страшны выпадак, што адбыўся ў апошнія дні падчас навальніцы ў нашай краіне. І хоць гаворыцца, што супраць стыхій чалавек бяссільны, а ўсё ж варта памятаць і пра тое, што чалавечы лёс шмат у чым залежыць ад самога чалавека. Беражыце сябе!

НЛА ТЫДНЯ

Карэспандэнт БелаПАН а распаўсюдзіў у друку інфармацыю, што многія жыхары Круглянскага раёна Магілёўскай вобласці сцвярджаюць, як на пазамінулым тыдні бачылі ў небе неапазнаны лятаючы аб'ект. Па словах мясцовага фермера Юрыя Крушкіна, над лесам, што ў некалькіх сотнях метраў ад ягонай сядзібы, ноччу з'явілася незразумелае свечэнне, а затым над ім з'явіўся другі мігальны шар невядомага паходжання. Як сцвярджаюць відэаочцы, ад другога аб'екта адышлі два прамяні, падобныя да вясёлкі, пасля чаго першы шар пацімянуў, а другі апусціўся ўніз. Такое вось НЛА...

У Саюзе беларускіх пісьменнікаў

Сярод дэлегатаў III з'езда Беларускага саюза пісьменнікаў з Санкт-Пецярбурга і Палтавы Анатоль Кірвель і Іна Снарская. І, безумоўна, яны, сябры нашай творчай суполкі, не маглі не скарыстаць прыезд у Мінск, каб правесці ў Саюзе пісьменнікаў прэзентацыю сваіх новых твораў.

І яна адбылася ў час аднаго з перапынкаў у рабоце з'езда, у канферэнц-зале Дома літаратара. Пра творчасць І. Снарскай і А. Кірвеля гаварылі, прадстаўляючы іх, В. Іпатава і Н. Гальпяровіч. Госці чыталі свае новыя творы, адказвалі на пытанні прысутных, і, вядома ж, прэзентавалі свае новыя кнігі.

Прысутныя аднадушна адзначылі высокі прафесійны ўзровень аўтараў, радаваліся, што яны і ўдалечыні ад Радзімы верна служачы роднаму беларускаму слову.

Н. К.

У дзень 150-годдзя Янкі Лучыны да магілянай пліты паэта на Кальварыйскіх могілках ляглі жывыя кветкі ад Саюза беларускіх пісьменнікаў і Таварыства беларускай мовы. Ва

ўрачыстым ускладненні прынялі ўдзел Навум Гальпяровіч, Віктар Праўдзін, Уладзімір Мархель, Яўген Каршукоў, Павел Саковіч, Зміцер Вішнёў, а таксама старшыня Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў. Цяпер у Саюзе пісьменнікаў рыхтуюцца да вечарыны ў гонар 150-годдзя Янкі Лучыны, якая пройдзе ў вялікай зале Дома літаратара ў канцы ліпеня.

Культурная акцыя "Майстры мастацтваў — працаўнікам сяла" пасля Віцебшчыны і Гомельшчыны прыйшла і на Брэсцчыну — у Іванаўскі і Жабінкаўскі раёны.

Усё больш чыны ўдзел у ёй разам з Міністэрствам культуры бярэ Саюз пісьменнікаў. І не проста, як гэта часта бывае, едучы пісьменнікі, каб аздобіць сваёй прысутнасцю канцэрты музычных калектываў. Сустрэчы з чытачамі сталі адной з асноўных складаных частак культурнага дэсанту.

Выдатна падрыхтаваліся да сустрэчы з літаратарамі ў Іванаўскай раённай бібліятэцы. Спецыяльныя стэнды былі прысвечаны гасцям — лаўрэату Дзяржаўнай прэміі Уладзіміру Ліпскаму, пісьменнікам На-

вуму Гальпяровічу і Анатолію Зэкаву, мастаку Уладзіміру Капшаю.

Прасторная зала бібліятэкі была перапоўнена. Людзі цікавіліся не толькі творами прыехаўшых да іх майстроў п'яра і пэндзля, а і дзейнасцю пісьменніцкага Саюза, праблемамі кнігавыдання. Разам з гасцямі ў Іванаве на сустрэчы прысутнічаў паэт Андрэй Мазыко, а ў Жабінцы — Аляксандр Каско і Расціслаў Бенярук.

У Жабінцы, у цэнтральнай бібліятэцы, таксама было шмат жадаючых атрымаць аўтографы, пагутарыць з пісьменнікамі. Не ўсе нават змаглі змясціцца ў глядзельную залу, і людзі стаялі на калідоры. А калі дадаць, што ў Іванаве і Жабінцы пісьменнікі прымалі ўдзел у вялікай канцэртнай праграме, то без перабольшвання можна сказаць, што за два дні на Брэсцчыне іх чытацкая аўдыторыя склала не адну тысячу чалавек.

Наперадзе ва ўдзельнікаў акцыі "Майстры мастацтваў — працаўнікам сяла" паездкі на Міншчыну, Магілёўшчыну, Гродзеншчыну.

Выступае старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Вольга ІПАТАВА.

Як заўсёды, актыўны ўдзел у святкаванні дня нараджэння Янкі Купалы прынялі разам з музейшчыкамі творцы. У Вязынцы пабывалі 8

ліпеня Вольга Іпатава, Сяргей Загоннікаў, Віктар Шніп, Людміла Рублеўская, Мечыслаў Шаховіч. Разам з імі на імправізаванай сцэне

З фальклорным гуртом "Чысцінка" Маладзечанскага раёна танцуе аташ Пасольства Японіі ў Беларусі Косіна ГО, які не толькі цікавіцца беларускай культурай, але і вывучае беларускую мову.

выступілі маладыя паэты Зміцер Вішнёў і Валерыя Кустава.

Н. К.

Фота А. КАЛЯДЫ

У Канфедэрацыі творчых саюзаў новы прэзідэнт

Адбылася справаздачна-выбарчая канферэнцыя Асацыяцыі грамадскіх аб'яднанняў "Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў". Са справаздачным дакладам выступіў віцэ-прэзідэнт канфедэрацыі Л. Екель. У спрэчках прынялі ўдзел намеснік міністра культуры Ю. Стральчонок, старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў В. Іпатава, старшыня Саюза майстроў Я. Сахута, старшыня Саюза дызайнераў Д. Сурскі, старшыня Беларускага фонду культуры У. Гілеп, намеснік старшыні БСП, дырэктар "Беллі-

тфонду" У. Мачульскі, старшыня Саюза кінематаграфістаў Ю. Марухін, старшыня Саюза мастакоў Г. Буралкін, галоўны рэдактар штотыднёвіка "ЛіМ" А. Пісьмянкоў і іншыя.

З прамавай да дэлегатаў канфедэрацыі звярнуўся памочнік Прэзідэнта краіны С. Пасахаў.

Адбыліся выбары кіраўніцтва канфедэрацыі. Прэзідэнтам Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў абраны Іван Вашкевіч, віцэ-прэзідэнтамі — Леанід Екель і Вольга Іпатава.

КАНЦЭРТЫ

Дзяржаўны камерны хор Беларусі, які ствараўся, сталёў і набываў вядомасць пад кіраўніцтвам Ігара Мацюхова, у сёлетнім сезоне працуе з новым галоўным дырыжорам — Наталляй Міхайлавай. Падчас калядных імпрэзаў у касцёле святых Сымона і Алены, а таксама на лютэйскім канцэрце ў Вялікай зале сталічнай філармоніі публіка мела магчымасць пазнаёміцца з эстэтычнай пазіцыяй абноўленага калектыву. Рэпертуар яго будзе цяпер фарміравацца з улікам розных жанраў і стылёвых напрамкаў, вядомых у харавым мастацтве, уключаючы музыку беларускіх кампазітараў.

3 абноўленай праграмай

Нядаўна, завяршаючы сезон, камерны хор на чале з Н. Міхайлавай зноў даў канцэрт у Беларускай дзяржаўнай філармоніі. У новай праграме была прадстаўлена і кантата Уладзіміра Карызыны на вершы Максіма Багдановіча.

Адна з актуальных задач калектыву — актыўна ўключыцца ў фестывальны рух, аднавіць гастрольную дзейнасць. І першы крок ужо зроблены: Дзяржаўны камерны хор Беларусі ўпершыню запрошаны на Міжнародны фестываль духоўнай музыкі "Магутны Божа", які праходзіць у Магілёве гэтымі днямі, з 12 па 15 ліпеня. У наступным годзе плануецца творчая вандручка ў Польшчу.

Н. К.

Туга па беларушчыне

На два дні, 5 і 6 ліпеня, у Беларусі трохі паболела беларусаў. У Мінску ў памяшканні Дома літаратара прайшоў III з'езд Беларускага саюза пісьменнікаў.

А ўсяго зараз на планеце жыве каля 13 мільёнаў беларусаў: 10 мільёнаў — у Беларусі, яшчэ каля 3 — за яе межамі. Самая вялікая беларуская дыяспара ўтварылася ў Расіі, яна складае 1 мільён 200 тысяч чалавек, на другім месцы Украіна — 440 тысяч, на трэцім — Польшча, дзе жыве 350 тысяч нашых суродзічаў. У Казахстане апынулася 180 тысяч беларусаў, у Латвіі — 120 тысяч, у Літве — 65 тысяч. На з'езд прыехалі прадстаўнікі беларускіх суполак таксама з ЗША, Нямеччыны, Аўстраліі, Вялікабрытаніі, Бельгіі ды іншых краінаў.

Як і чатыры гады таму, калі ладзіўся другі з'езд Беларускага саюза пісьменнікаў, на трэцім нацыянальным форуме таксама не ўдалося пазбегнуць некаторай скандальнасці. Усё пачалося з таго, што ўзніклі праблемы, дзе яго праводзіць. Мерапрыемствы такога статусу, у прынцыпе, мусяць адбывацца ў будынках кшталту Палаца Рэспублікі, аднак арганізатарам III з'езда Беларускага саюза пісьменнікаў усяго толькі ДК тонкасуконнага

камбіната. Гэтае месца было змененае на дазволены ўладамі Дом літаратара толькі ў самы апошні момант (нават запрашальнікі былі ўжо надрукаваныя з пазнакай, што з'езд мае адбыцца менавіта ў ДК "Сукно"). Толькі разабраўся з будынкам, як у першы дзень з'езда высветлілася, што на ім няма прыкладна траціны чаканых дэлегатаў. Спрацавалі рэкамэндацыі беларускім суполкам за мяжой ад нашых пасольстваў там і Дзяржаўнага камітэта па справах рэлігіяў і нацыянальных меншасцяў не ехаць на Купале ў Мінск, бо з'езд, маўляў, будзе ператвораны ў апазіцыйнае палітычнае шоу. Дзіўнае азначэнне форуму, дзе заўжды і ў прыярытэтным парадку дэларавалася вызначэнне натуральнасці дзяржаўнасці Беларускай мовы. Хоць, што праўда, пра палітыку 5 і 6 ліпеня ў Дому літаратара гаварылася. Дэлегатаў, прычым на прыкладна п'яроўны часткі, падзяліла тое, як яны ставяцца да цяперашняй дзяржаўнай палітыкі Беларусі.

На III з'ездзе Беларускага саюза была абмеркавана і прынята адмысловая праграма дзеянняў па кансалідацыі і дапамозе Беларускай дыяспары за мяжой пад назвай "Сус-

ветная беларуская супольнасць у XXI стагоддзі". Яна разлічана на перыяд да 2005 года. У прадроме да гэтага дакумента адзначаецца, што "на пачатку III-га тысячагоддзя беларуская нацыя знаходзіцца на парозе фізічнага і духоўнага знішчэння. Некалькі гадоў запар на Беларусі смяротнасць перавышае нараджальнасць і ўпершыню за многія гады колькасць насельніцтва ў краіне налічвае менш за 10 мільёнаў. Занядбаны стан культуры і мовы, стагнацыя ў эканоміцы, наступствы чарнобыльскай катастрофы, нарастаючыя працэсы эміграцыі — усё гэта не можа не выклікаць вялікай трывогі". Апрача таго, даводзіцца, што "пытанні развіцця ўзаемаадносін і дапамогі Беларускай дыяспары не сталі адным з важнейшых накірункаў знешняй палітыкі Беларусі". У прыватнасці, на сёння не выканана дзяржаўная праграма "Беларусы ў свеце", якая была распрацавана Акадэміяй навук, зацверджана Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь у 1993 годзе і ўхвалена дэлегатамі Першага з'езда Беларускага саюза пісьменнікаў. Гэта таксама не выканана большасць прапаноў, выкладзеных тады ж у "Звароце да Парламенту і Ураду Рэспублікі Беларусь", які потым быў

Беларусы замежжа сустрэліся з міністрамі

Шостага ліпеня, зранку, удзельнікі трэцяга з'езда беларусаў свету сустрэліся ў Саўміне з прадстаўнікамі ўрада рэспублікі. Пасяджэнне вёў намеснік прэм'ер-міністра Міхаіл Дзямчук. На пытанні гасцей адказалі міністр адукацыі Васіль Стражаў, старшыня Дзяржкамдруку Міхаіл Падгайны.

Пра свае замежныя праблемы расказалі прадстаўнікі беларускіх дыяспар з Эстоніі, Украіны, Літвы, Латвіі, Беластоцкай, Расіі. Агульным папяркам у бок улад гучала наступнае: беларускаму замежжы надаецца недастатковая ўвага. "Як вы да нас ставіцеся, так да нас ставіцца і мясцовыя ўлады!" — прамаўляла ледзь не ў кожным выступе ўдзельніцаў з'езда.

ла талінская беларуска ў саўмінаўскай зале. — Толькі не зневажайце нас!"

Па словах расійскіх беларусаў, у Маскве і па сёння няма беларускага нацыянальна-культурнага цэнтру, няма не толькі нацыянальнай школы, нават класа. Латышская, літоўская, украінская школка дзейнічаюць (нават рускія аддаюць туды на навучанне сваіх дзяцей), а беларуская дыяспара — абдзеленая па прычыне чынавенскай абьяквасці прадстаўнікоў беларускіх улад.

Шмат гаварылася пра інфармацыйны голад у замежжы. Апрача "Голасу Радзімы", атрымаць іншыя

газеты (і дзяржаўныя, і незалежныя) надзвычай цяжка. Няма беларускіх перадач на мясцовым замежным тэлебачанні, радыё. Неаднаразова ўзнімалася і пытанне моўнага заняпаду на Беларусі. "Зрабіце так, каб нам у замежжы не было сорамна за радзіму, — прасілі міністраў гасці. — Усё астатняе мы зробім самі!"

Падчас сустрэчы з замежнымі беларусамі Міхаіл Дзямчук запэўніў іх, што напрыканцы гэтага года ці ў пачатку наступнага абавязкова пройдзе Кангрэс беларусаў свету, на якім будзе ўсебакова і грунтоўна абмеркаваны Закон аб суаічыніках.

На сустрэчы ў Саўміне кожны меў магчымасць атрымаць у падарунак шыкоўна выданае кніжку "За сильную і процветающую Беларусь" з матэрыяламі другога Усебеларускага народнага сходу, які адбыўся ў траўні.

Наш кар.

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 374

Аб вызваленні асацыяцыі грамадскіх аб'яднанняў "Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў" і творчых саюзаў Рэспублікі Беларусь ад выплаты падаткаў на прыбытак і на дабаўленую вартасць.

У мэтах развіцця творчай дзейнасці і ўмацавання матэрыяльнай базы асацыяцыі грамадскіх аб'яднанняў "Беларуская канфедэрацыя

творчых саюзаў" і творчых саюзаў Рэспублікі Беларусь і ўлічваючы іх сацыяльную значнасць у сферы культуры, **пастанаўляю:**

1. Устанавіць, што асацыяцыя грамадскіх аб'яднанняў "Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў" і творчыя саюзы Рэспублікі Беларусь вызваляюцца ад выплаты падаткаў на прыбытак і на дабаўленую вартасць згодна з дадаткам.

2. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь: забяспечыць прывядзенне актаў заканадаўства ў адпаведнасць з гэтым Указам;

прыняць іншыя меры, накіраваныя на рэалізацыю гэтага Указа.

3. Гэты Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. ЛУКАШЭНКА

9 ліпеня 2001 г., г. Мінск

Пералік грамадскіх аб'яднанняў, якія вызваляюцца ад выплаты падаткаў на прыбытак і на дабаўленую вартасць

ДАДАТАК ДА УКАЗА ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ 09.07.2001 N 374

Асацыяцыя грамадскіх аб'яднанняў "Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз архітэктараў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз дызайнераў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз журналістаў"

Рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз кінематографістаў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі аўтарскі фонд кампазітараў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз тэатральных дзеячаў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз мастакоў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі фонд культуры"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз музычных дзеячаў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз майстроў народнай творчасці"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі літаратурны фонд"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз кампазітараў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз літаратурна-мастацкіх крытыкаў"

Грамадскае аб'яднанне "Беларуская гільдыя акцёраў кіно"

Грамадскае аб'яднанне "Саюз беларускіх пісьменнікаў"

ВЫСТАВЫ

Выстава, якая днямі адчынілася ў Музеі сучаснага мастацтва, прыцягвае да сябе шмат наведвальнікаў, нягледзячы на "мёртвы" летні сезон. І не толькі таму, што гэта першая персанальная выстава маладой мастачкі Ірыны Дзёмінай, якая толькі ў 1992 годзе скончыла Беларускаю акадэмію мастацтваў па спецыяльнасці "шкло". Проста Ірына спецыялізуецца і любіць такі матэрыял, як скура. З натуральнай скуры можна ствараць непаўторныя кампазіцыі, але не кожнаму даецца дасягаць у такім матэрыяле

Адчуць на... скуры

майстэрства сапраўднага мастака-дэкаратывіста. На яе выставе вы не знойдзеце утылітарных дробязей. Мастачка прадставіла сем сукенак са скуры, якія выглядаюць цэласнай калекцыяй. Нечаканна знаходкі кампазіцыйных дэталей, сілуэтаў і агульнага вобраза дазваляюць аднесці гэту калекцыю да подыўмай. Пасля ўвагу прыцягнуць толькі на першы погляд больш сціплы дэкаратывіныя пано са скуры, што размесціліся на сценах невялікай залы. Кожная яе работа нечаканна непаўторная, яна мае свой мастацкі вобраз: птушкі ("Ва-

ронка зімы"), ваўка ("Прысвячэнне"), залаты узгоркаў ("Дзюна") і г. д.

На Беларусі не так ужо многа мастакоў прафесійна і стала займаюцца вырабамі са скуры на ўзроўні выставачных работ. Ірына Дзёміна знайшла тут не толькі цікавую мастацкую вобразнасць, але і чытальны, выразны аўтарскі стыль. Сама ж Ірына, узрушаная сваёй першай выставай, найбольш дзякавала падтрымцы фірмы "Антинея НТ", што вырабляе манекены і абсталяванне для швейнай прамысловасці.

Н. ШАРАНГОВІЧ

дапоўнены падчас Другога з'езда беларусаў свету ў 1997 годзе.

Распрацаваная ЗБС "Бацькаўшчына" праграма "Сусветная беларуская супольнасць у XXI стагоддзі" ўважаецца за яшчэ адну спробу звярнуць увагу беларускай дзяржавы і грамадства да праблемаў нашых суаічынікаў за мяжой. За мэты дэкларуюцца "кансалідацыя беларускай нацыі дзеля духоўнага, эканамічнага і дзяржаўнага адраджэння Бацькаўшчыны" і "захаванне беларускай прысутнасці ў свеце".

Найпершай прапановай ёсць стварэнне ва ўрадзе краіны Камітэта па справах беларускай дыяспары. Ён разам з "Бацькаўшчынай", міністэрствам культуры, адукацыі і замежных спраў і мусіць займацца ажыццяўленнем шматлікіх праектаў у такіх галінах, як арганізацыя ў замежных мясцінах, дзе кампактна пражываюць беларусы, гастроляў беларускіх мастацкіх калектываў; спрыянне рэстаўрацыі і захаванню беларускіх гістарычных і культурных помнікаў за межамі Беларусі; арганізацыя выстаў і канцэртаў творцаў з беларускай дыяспары; падтрымка пісьменнікаў беларускай дыяспары, выданне лепшых іх твораў; аказанне дапамогі існуючым у замежжы бібліятэкам беларускай кнігі ў папаўненні іх фондаў, арганізацыя новых пры дзе-

ючых грамадскіх арганізацыяў і культурных цэнтрах; дапамога грамадскім арганізацыям беларускай дыяспары адзначанні святаў Гуканне Вясны, Купалле, Дзяды, Каляды, Дня Волі — 25 сакавіка, Дня Незалежнасці; спрыянне пашырэнню ў замежжы (на этнічных беларускіх тэрыторыях — Смаленшчына, Браншчына, Віленшчына і інш.) — у Расіі, Літве, Латвіі і іншых краінах беларускамоўных школ і класаў, а там, дзе няма такіх школ, уводжэнне ў школьныя праграмы беларускай мовы і літаратуры як прадмета; распрацоўка і прыняцце Закона Рэспублікі Беларусь "Аб беларускай дыяспары" і багата чаго іншага.

Сярод канкрэтных задач на перспектыву праграма называе спрыянне ў справе адкрыцця ў Вільні музея імя Івана Луцкевіча з вяртаннем яго экспанатаў; рэалізацыю пастановаў Савета Міністраў ЛітССР ад 1960 года аб адкрыцці ў Павільёне дома-музея Якуба Коласа; стварэнне ў Літве экспазіцыі пра жыццё і дзейнасць беларускай пісьменніцы Цёткі — жонкі тамтэйшага адраджэнца С. Каўрыса; вырашэнне пытання з уладамі Расіі і Украіны на аснове ўзаемнасці ўзвесці помнік Янку Купалу ў Маскве (у Мінску ўстаноўлены помнік А. Пушкіну) і М. Багдановічу ва Украіне (у Мінску плануецца ўзвесці помнік Т. Шаўчэнку); наданне Віленскай беларускай школе ста-

туса гімназіі (як гэта было ў 1919—1944) — першай у замежжы; стварэнне беларускіх культурна-асветных цэнтраў у Маскве, Санкт-Пецярбургу, Таліне, Рызе, Вільні, Беластоку, Кіеве, Астане, Празе, Тэль-Авіве, Гаронта, Буэнас-Айрэсе.

На з'ездзе ў кіраўніцтве ЗБС "Бацькаўшчына" з'явіліся новыя асобы. Старшынёй рады арганізацыі замест эміграваўшай летас у Чэхію Ганны Сурмак была абрана Алена Макоўская, прэзідэнтам пасля Радзіма Гарэцкага стаў доктар гістарычных навук Анатоль Грыцкевіч. Разам з тым на адкрыцці форуму прагучала мелодыя, якую было запрапанавана прызнаць за гімн Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына". Гэта была, як патлумачыў дэлегатам і гасцям з'езда Віктар Скоробагатаў, кампазіцыя, складзеная з твораў вядомага "Полацкага шывітка", датаванага сярэдзінай 17-га стагоддзя.

Праніклівая і густоўная музыка, беларускія прыгожыя і светлыя твары з усяго свету, трапяткія абдымкі і гаворкі ў кулуарах з тутэйшымі дзеячамі культуры і мастацтва, сціпаная туга па Радзіме — усё гэта стварала ў Доме літаратара канцэнтраваную беларускасць. Вось бы столькі яе на кожны квадратны метр беларускай зямлі з тых 207 тысячаў, якія мы маем!

К. П.

АБСЯГІ

ГОМЕЛЬШЧЫНА...

Кніжка пра цуд-шкло

У журналістыцы Мікола Хамяноў 20 год. Зараз ён — рэдактар газеты "Гомельскі шклар" адкрытага акцыянернага таварыства "Гомельшкло", Хамяноў — выпускнік гісторыка-філалагічнага факультэта Гомельскага дзяржуніверсітэта, з дзіцячых гадоў (а нарадзіўся ён на Лоуёўшчыне) знітаваны з роднай мовай. Піша вершы для дзяцей, друкуецца ў часопісах "Вясёлка" і "Вожык", у перыядычным друку. Раней у выдавецтве "Юнацтва" выйшла першая ягоная кніжка для дзяцей "Вінавата лустэрка". Потым у кнігарнях з'явіўся зборнік "Елі віскас кацяняты". А зараз Гомельская фабрыка "Палесдрук" выпускае новую кніжку Хамянова "Сказ пра цуд-шкло" пры фінансавай падтрымцы АТ "Гомельшкло". У кнізе — аповед пра ўнікальныя вытворчыя працэсы на гэтым прадпрыемстве. Увесь наклад "Сказа..." бесплатна перададзены ў абласное ўпраўленне адукацыі для школьных бібліятэк Гомельшчыны.

Майстар лірычнай карціны

Гамяльчане добра ведаюць лірычныя карціны земляка Івана Цімафеева. Сярод іх — "Хлеб", "Касавіца", "Карагод", "Партызанскі край". Шмат увагі надае мастак пейзажу, напісаў некалькі палотнаў пра родны Сож. Зараз ягоныя лепшыя творы экспануюцца ў карціннай галерэі абласной арганізацыі Саюза мастакоў.

зажу, напісаў некалькі палотнаў пра родны Сож. Зараз ягоныя лепшыя творы экспануюцца ў карціннай галерэі абласной арганізацыі Саюза мастакоў.

Дыпламы — жывапісцам

Некалькі год таму на базе Мінскай мастацкай вучэльні імя А. Глебава была створана гомельская філія. Зараз яна — самастойная мастацкая вучэльня. Тут рыхтуюцца кадры па трох спецыяльнасцях: жывапіс, дызайн, рэклама ў архітэктурна-прасторавым асяроддзі, скульптура. Днямі ў вучэльні прайшла абарона дыпламаў жывапісцаў. Як адзначае старшыня дзяржкамсіі, загадчык кафедры манументальнага мастацтва Уладзімір Зянкевіч, выпускнікі парадавалі творамі высокага прафесійнага ўзроўню. Усе яны атрымалі накіраванні на працу ў мастацкія школы раёнаў Гомельшчыны, у тым ліку і ў чарнобыльскую зону.

Аляксей ШНЫПАРКОЎ

БРЭСТЧЫНА...

Аклад для Крыжа Еўфрасінні

Цэнтральнае месца ў экспазіцыі, якая нядаўна адкрылася ў зале абласной арганізацыі Саюза мастакоў, займае праца эмаляра і ювеліра Міколы Кузьміна. Гэта драўляны, аздоблены каштоўнымі металамі аклад, у якім будзе захоўвацца Крыж Еўфрасінні Полацкай, створаны майстрам замест

страчанага арыгінала. Змешчана на выставе і фота самога Крыжа. Гэтыя экспанаты найперш і прывабліваюць наведвальнікаў. Праўда, пры гэтым шмат хто ставіць пытанне: ці адбудзецца калі-небудзь выстава самога Крыжа, зробленага Кузьміным?

Сымон АКСЕНІН

ВІЦЕБШЧЫНА...

Натхняюць рэпінскія мясціны

Паўсотні юных мастакоў з Беларусі, Расіі, Украіны, Германіі з'ехаліся ў Віцебск на шосты міжнародны пленэр імя І. Рэпіна. Гасцей сустрэлі Віцебская дзіцячая мастацкая школа № 1, музей-сядзіба Рэпіна ў Здраўнёве, музей Марка Шагала. Удзельнікі пленэру шмат малявалі. Хутка ў мастацкім музеі адкрыецца выніковая выстава іхніх работ.

Чарговыя шагалаўскія чытанні

Адзінаццатыя міжнародныя шагалаўскія чытанні прайшлі ў Віцебску па традыцыйным сцэнары. У праграме — адкрыццё выставы "Марк Шагал. Графіка 1960—1970 гадоў", сустрэча з перакладчыцай кнігі Бэлы Шагала "Па-

лаючыя агні" і Марка Шагала "Маё жыццё" — Наталля Маўленя (Масква), свята на Пакроўскай вуліцы, куды збіраюцца на паклон вялікаму мастаку прыхільнікі ягонага мастацтва.

Святлана ГУК

Паэт прыехаў у Полацк

Полацк наведаў паэт Сяргей Панізінік. У музеі беларускага кнігадрукавання адбылася сустрэча з палачанамі. Паэт расказаў прысутным пра гісторыю выдання зборніка гістарычнае літаратуры "Бацькаўшчына", укладальнікам якога ён з'яўляецца, і прэзентаваў удзельнікам сустрэчы апошнюю кнігу гэтай серыі. Панізінік таксама прачытаў свае вершы і абвясціў, што збірае матэрыял на новую кнігу "Бацькаўшчыны" пад назвай "Плешча ў сэрцах Дзвіна".

Т. ХМАРКА

МІНШЧЫНА...

У гасцях — Лідскі тэатр

Нядаўна ў Дзяржынску пабываў Лідскі народны драматычны тэатр. Яго кіраўніком больш за дваццаць год працуе Валеры Меляховіч. Калектыву пастаянна выступае ў самых розных гарадах Беларусі і Расіі,

удзельнічае ў міжнародных конкурсах. На гэты раз артысты парадавалі юных дзяржынцаў казкай "Салдат і змяя". У рэпертуары Лідскага тэатра таксама камедыі, казкі для дарослых.

Фаніпаль святкуе дзень народзінаў

У Фаніпалі адбылося свята з нагоды яго 145-годдзя. Ва ўсіх кутках гэтага самага маладога на Беларусі горада (у 1999 годзе гарпасёлку быў нададзены гарадскі статус) праходзілі масавыя мерапрыемствы: выставы, канцэрты самадзейных калектываў з Фаніпалі, Дзяржынска, Мінска, сельскіх Дамоў культуры. На ўрачыстым мітынгу выступілі старшыня Дзяржынскага райвыканкама Уладзімір Ткачоў, старшыня Фаніпальскага гарвыканкама Віктар Карпівіч.

Тамара ШАЎЧЭНКА

Спаборнічаюць народныя майстры

Напрыканцы чэрвеня ў Валожыне абласное ўпраўленне культуры і абласны Цэнтр народнай творчасці правялі свята-конкурс народных майстроў саломаллялення. Конкурс, які праходзіў у рамках Свята горада, называўся "Саламяныя дзівосы". У ім бралі ўдзел 67 майстроў з 18 рэгіёнаў Міншчыны.

рада Беразіно сабраліся самыя лепшыя ў вобласці разьбяры па дрэве. Свята "Разьбы зачараванне" прайшло цікава і насычана. Сваё майстэрства, парадаваўшы гледачоў, паказалі дваццаць народных умельцаў.

Лета доўжыцца, святы — працягваюцца...

Наш кар.

УДАКЛАДНЕННЕ

У мінулым нумары "Ліма" і гутарцы Аляся Мяснікова з Яўгенам Лецкам "Будзе ў Маскве помнік Купалу" па тэхнічных прычынах цяперашняя пасада Анатоля Бутэвіча названа пасадай старшыні Таварыства дружбы. Гэта не адпавядае сапраўднасці. Просім прабачэння.

"ЛіМ" у гасцях у румынскага "Луцафэрула"

СУСТРЭЧЫ

Спраўдзілася. Так хочацца сказаць пра рэалізацыю аднаго праекта, задуманага яшчэ падчас маёй працы Паслом Беларусі ў Румыніі: выйшаў спецыяльны нумар румынскага літаратурнага штотыднёвіка "Луцафэрула", прысвечаны беларускай літаратуры.

Сярод розных пасольскіх клопатаў, і найперш работы па пашырэнні гандлёва-эканамічных адносін паміж нашымі краінамі, мы надавалі значную ўвагу развіццю культурных кантактаў, імкнуліся наладзіць сувязі паміж беларускімі і румынскімі пісьменнікамі, аднавіць страчаныя набыткі ў галіне ўзаемаперакладаў.

Сёе-тое нам удалося. Магу згадаць без перабольшання трыумфальны прыезд у Бухарэст пінскага школьніка Сашы Чаркаса, які не толькі перамаг на міжнародным конкурсе выканаўцаў "Маленькі прынц" і атрымаў галоўны прыз з рук прэзідэнта Румыніі, але і пакарыў сваім голасам дыпламатычны корпус Бухарэста, пра што ўжо шмат пазней нам не раз з удзячнасцю нагадвалі прадстаўнікі пасольстваў розных краін.

На новым узроўні ўдалося запачаткаваць літаратурныя кантакты. Можна смела сцвярджаць, што ў Бухарэсце мы займелі сапраўднага сябра беларускіх пісьменнікаў у асобе выдатнай паэтэсы, празаіка, дзіцячай пісьменніцы, перакладчыцы Пасіянарыі Стайчэску.

Зыходзячы з набытага вопыту, вырашылі пайсці далей. Падчас сустрэчы з кіраўніцтвам Саюза пісьменнікаў Румыніі мы дамовіліся аб абмене пісьменніцкімі дэлегацыямі і падпісанні пагаднення аб супрацоўніцтве, аб актывізацыі перакладаў, абменных нумарах літаратурных выданняў.

Ініцыятарам і актыўным удзельнікам гэтых сустрэч стаў супрацоўнік камітэта Валеры Протчанка. Гасці падарылі для цэнтра бібліятэчку з кніг вядомых пісьменнікаў.

Такога ж плана адбыліся сустрэчы з лімаўцамі і ў рэабілітацыйных цэнтрах "Лясная паляна" (Смаргонскі раён), "Світанак" (Пінскі раён), "Піці" (Петрыкаўскі раён), "Пралеска" (Жлобінскі раён) і "Сідзельнікі" (Мазырскі раён).

І ўсюды, дзе выступалі лімаўцы, паміж імі, дзецьмі і супрацоўнікамі рэабілітацыйных цэнтраў наладзіліся цёплыя сяброўскія стасункі, якія, трэба спадзявацца, з цягам часу будуць мацнець.

Пасіянарыя Стайчэску згадзілася ўзяць на сябе ўвесь перакладчыцкі цяжар. Умова з яе боку была выстаўлена для нас выгадная — перакладаць толькі з арыгінала. Да гэтай справы яна далучыла нашу зямлячку, былую выдавецкую работніцу Ларысу Маня, выкладчыкаў кафедры славянскіх Бухарэскага ўніверсітэта Андрэя Іванова, Андрэю Берча, Алну Драгушын, Ліліяну Бурды.

І вось з Бухарэста прыйшла прыемная навіна — апошні майскі нумар "Луцафэрула" амаль цалкам прысвечаны беларускай літаратуры. У ім змешчаны каля 40 твораў 17 аўтараў. У сваім уступным артыкуле галоўны рэдактар Марыус Тупан адзначае плённасць такіх кантактаў і станоўчую ролю ў іх рэалізацыі беларускага пасольства.

У нумары змешчаны крытычны артыкул з аглядам стану беларускай літаратуры. Пра кожнага аўтара перакладчыкі падрыхтавалі кароткую біябібліяграфічную даведку. Увесь нумар праілюстраваны рэпрадукцыямі карцін знамага нашага майстра Міколы Селешчука.

Годна прадстаўлена і проза. У нумары змешчаны вялікі ўрывак з "Вешчунна Гедзіміна" Вольгі Іпатавай, апавяданне "Пятро з Дабрыні" Генрыха Далідовіча. Прадстаўлены таксама творы Галіны Багданавай, Васілія Гігевіча, Леаніда Калодзежнага.

Пачатак зроблены. Зараз справа за прадаўжальнікамі. І найперш — падрыхтоўка нумара "ЛіМа", прысвечанага румынскай літаратуры. А там, дасць Бог, і іншыя праекты ўдасца рэалізаваць.

Анатоль БУТЭВІЧ

Бядой запаленае слова

У красавіку споўнілася 15 гадоў з дня катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. З гэтай нагоды ў нашай краіне было праведзена шмат мерапрыемстваў, якія напамілі ўсяму свету пра чарнобыльскую бяду, якую перажыў беларускі народ.

Каля 600 тысяч школьнікаў Беларусі жывуць сёння ў месцах, якія ў той ці іншай ступені патручаны вынікамі чарнобыльскай катастрофы. Для такіх дзяцей дзяржава стварыла рэабілітацыйныя цэнтры, куды яны перыядычна выязджаюць, каб вучыцца, адпачываць, папраўляць здароўе. Нядаўна Дзяржаўны камітэт па ліквідацыі наступстваў чарнобыльскай аварыі, Саюз беларускіх пісьменнікаў і штотыднёвік "Літаратура і мастацтва" правялі сумесную акцыю пад назвай "Бядой запаленае слова", якая была накіравана ў першую чаргу на творчыя сустрэчы дзяцей, што знаходзяцца ў рэабілітацыйных цэнтрах, з паэтамі, кампазітарамі і спевакамі.

Першая сустрэча з лімаўцамі адбылася ў рэабілітацыйным цэнтры, што ў Ждановічах. Веў яе галоўны рэдактар штотыднёвіка, паэт Алесь Пісьмянкоў. Цёпла прымалі школьнікі супрацоўнікаў "ЛіМа", паэтаў Віктара Шніпа, Навума Гальпяровіча, Паўла Вераб'ёва, Паўла Саковіча, кампазітара Уладзіміра Будніка, які выканаў уласныя песні на вершы беларускіх аўтараў.

Ініцыятарам і актыўным удзельнікам гэтых сустрэч стаў супрацоўнік камітэта Валеры Протчанка.

Гасці падарылі для цэнтра бібліятэчку з кніг вядомых пісьменнікаў.

Такога ж плана адбыліся сустрэчы з лімаўцамі і ў рэабілітацыйных цэнтрах "Лясная паляна" (Смаргонскі раён), "Світанак" (Пінскі раён), "Піці" (Петрыкаўскі раён), "Пралеска" (Жлобінскі раён) і "Сідзельнікі" (Мазырскі раён).

Лімаўцы гатовыя і надалей наведваць рэабілітацыйныя цэнтры з мэтай знаёмства дзяцей не толькі са сваёй творчасцю, а і з лепшымі творами беларускай літаратуры і эстрады.

Н.К.

На здымаках: так жывуць і адпачываюць дзеці ў рэабілітацыйных цэнтрах.

ВЫСТАВЫ

Нешараговае мерапрыемства

Для Віцебска "Арт-сесія" — мерапрыемства выбітнае. Адбылося яно ў канцы вясны. Але звярнуцца да яго захачалася, яшчэ раз падсумоўваючы вынікі абароны сёлетніх дыпломных работ, пра якія гаворка пойдзе ў бліжэйшых нумарах "ЛіМа".

На адкрыццё выставы студэнцкіх работ у фая культурна-дзелавага цэнтра ААТ "КІМ" (Віцебск) прыйшло так многа моладзі, што незвычайна нават для самых прэзентацыйных мерапрыемстваў у сталіцы. Прыемна здзівіла не толькі поўная зала, але і раскаваная, бурная рэакцыя на авяшчэнне ўстаноў. Такая надзвычайная цікавасць да кароткай, не больш тыдня, выставы "Арт-сесія" для віцебчанцаў з'ява натуральная. Жыхары горада апошнім дзесяцігоддзем прывучаны да нечаканасцей самых розных фестываляў і конкурсаў. І гэта зусім не дачыны "Славянскага базару". Акрамя яго, Віцебску запамініліся і пленэры М.Шагала, К.Малевіча, пагалоскі ад дзейнасці галерэі Сашы Пушкіна, сёння ідзе гаворка аб адкрыцці Цэнтра сучаснага мастацтва ў доме, дзе працаваў знакаміты УНОВІС, штогод адбываецца "Белая амфара", адзін з найбольш прэстыжных для Беларусі конкурсаў моды сярод прамыславікоў і мадэльераў, "романтычны" конкурс менестрэляў... і — "Арт-сесія", якая сёлета адзначыла свой юбілей-дзесяцігоддзе. Дарэчы, многія са згаданых мерапрыемстваў, як "Белую амфору", "Арт-сесію", конкурс менестрэляў прыдумала і галоўнае арганізавала, знайшоўшы і падтрымку ўладаў, і грашовыя сродкі, Марына Рамановская. Гэта яе мастацтвазнаўца і вялікі прыхільнік Віцебска М.Паграноўскі назваў галоўным культурным рухавіком горада.

На жаль, давалася мне трапіць за гэта дзесяцігоддзе на "Арт-сесію" упершыню. І таму не магу аб'ектыўна сведчыць, зрабілася яна лепшай за гэтыя гады ці не. Дзесятак год таму Віцебск актыўна запрашаў мінскіх журналістаў, ганарліва дэманструючы ім свае ідэалогіі культурнага падзеі і нават прэтэндуючы на моцны культурны цэнтр рэспублікі. Апошнімі гадамі горад не сцішвае тэмпаў, а пра гэта сведчыць колькасць конкурсаў і фестываляў. Але віцебскія арганізатары не гоняцца за рэкламай, мінчанцаў запрашаюць больш як спецыялістаў у журцы. Гэта — сведчанне ўпэўненасці Віцебска ў значнасці свайго культурнага статусу, які не патрабуе далейшага зацверджання ў сталіцы. Але ж Мінск, на жаль, пры гэтым не атрымавае дастатковай інфармацыі пра шматлікія падзеі, якія адбываюцца значную ролю для віцебчанцаў.

"Арт-сесія" за дзесяць год, натуральна, набыла вядомасць у Беларусі, "раскруцілася", калі карыстацца сучаснай тэрміналогіяй. Аналагаў такога конкурсу мы не маем. Тым больш, ніякай заангажаванасці ў адборы студэнцкіх прац не назіраецца. У конкурсе удзельнічаюць студэнты мастацкіх ВНУ (Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў, Беларускі ўніверсітэт культуры, Віцебскі тэхналагічны інстытут, мастацкае аддзяленне Віцебскага педуніверсітэта) і Мінская мастацкая вучэльня. Маладыя мастакі, якія скончылі навучанне, да конкурсу не далучаюцца. Нездарма пры прыёме прац арганізатары патрабуюць студэнцкае пасведчанне. Збірае па іншых гарадах, а потым вяртае працы сама дырэкцыя віцебскіх інстытутаў пераважнае колькасць прац тамтэйшых студэнтаў. Хаця гэта зусім не азначае, што ў ліку пераможцаў іх бывае большасць.

Але, зрэшты, гэта не галоўнае, ці сапраўды студэнцкі твор успываецца ў межы авангарда, ці застаецца больш традыцыйным жывалісам. Галоўнае, што ацэньваецца ў конкурсе, — навізна, творчыя пошукі, нескаванае мысленне, якое, аднак, мае пад сабою прафесійную базу. Нездарма у журцы працавалі не толькі прафесійныя мастакі і педагогі (напрыклад, А.Ксяндзоў, выкладчык БДАМ, ці Л.Гоманаў, выкладчык Мінскай мастацкай вучэльні), але і мастацтвазнаўца М.Паграноўскі, старшыня Саюза дызайнераў Д.Сурскі.

Першасны сэнс выставы-конкурсу зводзіцца да падтрымкі творчай дзейнасці студэнтаў. Есць грашовыя прэміі, іх дзесяць па трыццаць тысяч рублёў кожная. Сума невялікая, гэта больш сімвалічная ўзнагарода, але ад гэтай не менш каштоўная. Тым больш менавіта ў гэтым конкурсе будучыя мастакі маюць магчымасць паказаць самыя неверагодныя свае праекты без жорсткай цензуры. Тое, што студэнцтва мае і энергію для вялікіх палатнаў, і досыць нечаканыя ідэі, не выклікае сумневу. Часам для творчага палёту не хапае ведаў, але гэта кампенсуецца нешараговым канцэптуальнымі раішэннямі. І далібог, каб не быць другасным у "сучасным" мастацтве, неабходна ведаць, што ствараецца вакол цябе. Большасць маладых мастакоў не мае магчымасці наведаць музеі і галерэі замежжа, каб даведацца, упэўніцца ці расчаравацца ў сваіх пошуках, а да апошняга часу яны не маглі нават пагартыць дастатковую колькасць прафесійных часопісаў. І магчымасць з боку паглядзець на сябе ў атачэнні іншых, прагных да пошукаў і прыхільных да канцэптуальных праектаў у жывалісе, графіцы і г.д. можа мець для пачынаючага творцы шлях мастака вялікае значэнне.

Сёлета, як і ў мінулых гадах, пераможцаў было дзесяць. Усе з розных мастацкіх устаноў. З рознымі ідэямі. Ад выдатнага прафесійнага колеравага раішэння ў жывалісе да падвешанай да столі гітары, абклеенай пап-корнам. Ад павуцінкі-пано з дроцікаў ад корка шампанскага да чорна-белых фантазій на желызных лістах паперы, імітацыі насценнага жывалісу з рухомымі фігурамі. Многа было і не зусім вартата, многа другаснага і проста вучнёўскага, было нешта зусім непрыемнае. Няроўнасць экспазіцыі толькі падкрэслівала знаходкі адзінак. Але знайсці ў мастацтве сапраўднае зерне і даламачы яму вырасці, гэта задача вартая, і яе вырашэнне даламожа "Арт-сесію" заўжды заставацца актуальнай сярод маладых мастакоў.

Наталя ШАРАНОВІЧ

"Дзень паэзіі"

Ніна ЗАХАРЭВІЧ

Пра маю старану

Голас Радзімы

Голас Радзімы...
Крык жураўліны
Цягне, як нітку, касяк.
Покліч журботны
Птушак балотных
Нам не забыць аніяк.

Голас Радзімы
Горкі ад дыму
Спаленых вёсак і сёл,
Плач-галашэне,
Нас на маленьне
Кліча царква і касцёл.

Голас Радзімы
У песнях любімых
Даўніх, мінулых гадоў,
Вёсен гуканне,
Мілых прызнанні
І памінанне дзядоў.

Голас Радзімы,
Дзе б ні былі мы,
Чуецца часта і ў сне,
І ва ўспамінах —
Хто што пакінуў
Там, у далёкай вясне...

Раскажыце навіны

Клопат дзённы пакіну
На хвілінку адну.
Раскажыце навіны
Пра маю старану.

Там мяне ўспамінаюць
Ці забылі навек?
Як жыў, ці спытае
Хоць адзін чалавек?

Ці кукуе зяюля
Уздзічэлым садку?
Як гады закруцілі
Балацянку-раку?

А ці ведаюць людзі,
Што люблю родны край?
Сэрца вечна там будзе,
Як яго ні трымай.

Палячу, як на крылах,
На ўспамінах туды,
Да цябе, край мой мілы,
Дзе юнацтва гады.

Упаду на калені
Ля былога сля
І пагляджу каменні,
Дзе хаціна была.

Пакланюся магілам
Пад павеццю бяроз...
Не трымаюць больш крылы,
Намакаюць ад слёз.

Паўтарыце навіны
Пра маю старану!
Клопат дзённы пакіну
На хвілінку адну...

г. Паставы

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА

Анатоль ДЭБІШ

Бязмежжа Айчыны

Што я не варона, даказваць не стану:
Каму і навошта, і з мэтай якой?
Зраблюся варонай, хаўтурнай паннай,
І ў лес палячу — што ж,
прытулак там мой.

Што зверам зрабіўся?..
Аспрэчваць не буду.
Што хочаш цяпер пра мяне гавары.
Памру ці ўваскрэсну — дарую, забуду...
Мне помсціць за што, калі ўсе мы звяры?

Жадаюць быць Богам усе, а Іуду
Не бачаць, хоць ён — ува ўсіх і заўжды.
Іудаю быць загадаеце — буду...
Каб вы зразумелі, з якой мы брыды.

Над цэлам маім крумкачыная згря
Хаўтурныя гнёзды штохвілю віе
І крыкам на часткі душу разрывае,
Гарачую кроў маю зіркамі п'е.

Іх больш, усё больш,
гэтых гнёзд крумкачыных,
Здаецца, хвіліна — і знікну зусім...
Ды большаю я да бязмежжа Айчыны,
І духам, і цэлам мацнею сваім.

Бубен

З трыбуны ён бубніць на цэлы свет,
бы бубен,
Нам чуе па-за светам папуас:
— Усё, што я раблю і чым жыў — для вас,
Паверце сёння мне, і заўтра лепей будзе!..
І гэтак — з дня на дзень,
як кулаком у плечы,
Ды музыкі няма — толькі адна пустэча.

Перад урачыстасцю

Шчы сонца не ўзышло —
карпее ў працы люд:
Фарбуе сцены, плот, што пазірае крыва...
Вядомыя чыны праедаць сёння тут...
Пад промнямі зіхціцца шкло гуліва
На доме, за якім — валежнік,
быльнік, бруд.

В. Г.
Так проста ўсё: пакінуў свет,
Такі падманлівы і мілы.
Як тонкі пласт пяску і пылу
Між небыцця пралёг твой след.

Анатоль ЗЭКАЎ

Рэквіем на лістоце

Жыве лістота толькі год,
адзіны год — і той няпоўны.

Вунь выпраўляецца ў палёт
лісток часінай вечаровай.
Закружыць голаў лістапад
і адарве ад пулавіны.
Лісток не вернецца назад
да роднай матчынай галіны.
Які шчымлівы той палёт,
калі за ім — ужо нічога.

Жыве лістота толькі год,
і для яе той год — эпоха.

Памяці дзеда

Быў конохам мой дзед,
таму, відаць, і сёння,
калі я бачу коней —
не ўседзець мне нідзе!
Каня каля сля

лаўлю сабе такога,
каб ціхая дарога
ляцела, як страля.
За мною не ўсачыць —
ад хуткасці шалено!
Не кожны разумее,
адкуль я,
хто
і чый.

Заўважыць ледзь сусед,
які дзядулю ведаў,
што я — увесь у дзеда,
такі ж казак, як дзед.
Цяплее на душы
ад пахвалы суседа.
Пачуць бы гэта дзеду...
Ды толькі не дажыў.

Мне прысніўся сон

Прысніўся сон: з вайны вярнуўся
загінуўшы пад Прагай дзед.
Сядзіць пад небам Беларусі
і ладзіць мой веласіпед.

Не сніўся мне ні бой страшны,
ні бег салдат скрозь чорны дым.
Нібы на здымку даваенным,
я ўбачыў дзеда маладым.

Шкада, што сон такі кароткі.
Канец ёсць, пэўна, усяму.
Мы сёння з дзедам аднагодкі —
Старэць далей мне аднаму.

Турэцкі раман

Стамбул.
Атэль "Сантраль".
Нас у пакоі — двое.
Усё наўкол — чужое.
Чужыя й мы амаль.

І толькі твой пагляд,
які крыху гарэзіць,
і хмельць, і цвярзіць,
і абяцае шмат...

Той наш раман, на жаль,
не зможа паўтарыцца.
Хіба што ў сне прысніцца
Стамбул,
атэль "Сантраль"...

Праз цэрні, забалацце, хлуд,
Праз сотні, тысячы пакут,
Праз здраду — жонцы і сябрам,
Праз сто, праз дзвесце, трыста грам,
Праз акіяны і пяскі,
Праз хвілі, дні, гады, вякі,
Праз матчыны дом, дзе цвіў наш бээ,
Праз развітаньня паланез,
Купалы слова, песні Цёткі...
О, як жа гэты шлях кароткі!

Плошчк радзімы

Вулкамі начнога Берасця крочу я
ад берага Мухаўца на бераг Лясной,
ад паганскага стода Перуна
да помніка Ільічу,
ад крэсаў паўночных
да крэсаў паўднёвых,
і супыняюся на хвілю
ля помніка А. Міцкевічу
з надпісам:
"Ён тут не жыве!"
Я тут не жыў таксама.

Уладзімір МІЦКЕВІЧ

Пушчанская адысея

Сонца тваё ў зеніце
Свеціць так ярка, урачыста.
Сонца маё на захадзе
Скрылася ў пушчы вячыстай.
Там я блукаю, гукаю,
Следу твайго я шукаю.
Рэха ж мне толькі азвецца,
Ці лесавік засмяецца —
Усе намаганні дарма:
Голас твой чую, здаецца, —
Голасу ж сэрца няма.

Прыгажуня

Вочы твае — зараніца,
Вусны твае — медуніца,
Рукі, як снег той, бялюткі,
Стан па-дзявочаму гнуткі,
Шыю абвілі каралі,
Шчасце маё яны ўкралі.
Чыстая ты, як крыніца,
Нельга табой надзівіцца.

Пара рамантыкі прайшла —
Ужо і сталасць на парозе:
Палову шчасця ты знайшла,
Ну а другая — у дарозе.

г. Мінск

“Мой нечаканы вершапад...”

З творчасцю Генадзя Говара добра знаёмы тыя, хто хоць аднойчы браў у рукі часопіс “Палессе”, які выходзіць у Гомелі. Хоць, бадай, гэтае прозвішча яны не згадаюць. Проста ўразіла паймаўшася аформленае вокладка, а хто аўтар яе, і не задумваліся. Аўтарам жа якраз і з’яўляецца Генадзь Васільевіч. А да ўсяго ім напісаны шматлікія карціны, выкананы многія графічныя лісты, што знаходзяцца ў музеях і асабістых калекцыях. І не толькі Беларусі, а і ў замежных краінах. Аднак у дадзеным выпадку гаворка не пра Говара-мастака, хоць аб гэтым можна разважаць шмат, бо ён варты таго, каб сказаць як мага больш ухвалюючых слоў, а пра Г. Говара-паэта, які паспеў выдаць дзве кнігі. Другая — “Мой нечаканы вершапад...” — выйшла ў Гомелі напрыканцы мінулага года. З верша, які даў ёй назву, відаць, што падштурхнула Генадзя Васільевіча ўзяцца за пяро:

Мой нечаканы вершапад
Накшталт вясновай завірухі.
Свавольны, шчыры неўпапад
Сябры ўзялі на парукі.
І вось пралескавы сумёт
Ужо прывабіў першацветам...
Справакаваўшы на палёт
Неспадзяваным піруэтам.
Ніхто такога не чакаў
І я зусім не быў гатовы.
Страфы б ў шляху не напаткаў,
Калі б не Фатнеў з Башлаковым.

Міхась Башлакоў, дарэчы, з’яўляецца і аўтарам прадмовы,значаючы: “Асэнсаванне часу — асноўная тэма творчасці Генадзя Говара, як у жывапісе і графіцы, так і ў паэзіі. Тое, што не ўмяшчаецца ў межах палатна, выліваецца на паперу. Думка мастака і думка паэта жывуць побач, дапаўняюць і развіваюць адна адну. Роздум над мінулым і сучасным, спроба зазірнуць у будучыню. Да ўсяго ў жыцці ён ставіцца па-філасофску. Спасцігаць таямніцы прыроды, быць пастаянна ў творчым пошуку, не спыняцца на дасягнутым — вось крэда мастака і паэта Генадзя Говара. Быць мастаком адказна. Быць паэтам адказна ўдвая: падзеі, думкі, пачуцці, увасобленыя ў слоў, застаюцца назаўсёды”. Адчуванне гэтага імгнення, калі задума воль — гатова знайсці сваё ўвасабленне, ператварыўшыся ў твор выяўленчага мастацтва, у адным з вершаў Г. Говара, які ўражае аўтарскім ўменнем спасцігнуць тое непаўторнае, што і не заўсёды выказваецца словамі: “Палатно бялюткае, // Роўнае, напятае // Бубнам на падрамніку, // У дрыжках гудзе... // і пад пэндзлем лоўкім // Рытмам меладичным // Ад натхнення розуму // У палон бярэ... // Колерам вясёлкавым // ў спалучэннях сонечных // З’явіцца прыгожае, // З’явіцца навек...” І гэткае ж непаўторнае імгненне перажывае Г. Говар, беручы ў рукі пяро:

Бялюткі аркуш,
Як заўжды натхняе
І знічкай зноў
Пульсеу успамін...
Галоўнае і слушнае
Яднае
У сцяжыначку,
Нібыта серпанцін...
...Магчыма, гэта
Рысы краўдзі,
А мабыць —
Невядомасці абрыс...
Ці, можа, літаркі
Старога алфавіта
У радок аднаіцца,
У страфу, у рукапіс...

Не абыходзіць Г. Говар увагай і складаных рэалій, заглябляючыся ў сутнасць таго, што не можа не хваляваць: “Надакучыла абмежаванасць, // Так абрыдла нястачы мяжа. // Несупынная энэрванасць // Летуценні раз’ела іржа. // Няхай глупства злуецца, пляткарыць // Эвалюцыя, — гэта які... // Час крыжы для разумных цясларыць // І гадуе для іх дубнякі...”

Міхась ГЕНЬКА

Барыс ДАВІДЗЮК

Кожнай хаціне і дому
Штандары свабоды ўзняць.
Не перайначыць былога —
Трэба мяняць рулявых.
Мы ўсе — народ, і нас многа —
Хопіць бацькоў нам чужых.
Голадна й холадна штосыці,
Гандаль ідзе ля труны.
З бодем надзеі і злосці
Грымнем нарэшце ў званы.

Ціхая туга, маўчанне зверху.
На парэччы выпаў першы снег.
Як цягнік, жыццё сваё праехаў,
Басанож па поплаве прабег.

Ты б, душа, знайшла душу другую —
Існуе ж дзесь лучнасьць добрых душ.
Сярод снегу першага смуткую,
Прадчуваю радасць і бяду.

Я даўно ўжо раницу праехаў,
Астравы свае адсмуткаваў.
Не хапае сённяшняга снегу...
Доўга чысціню сваю шукаў.

Ды аднойчы выйду-падзіюся —
Бел-чырвоны зноў убачу сцяг.
І ў зямлю, як грэшнік, я вярнуся
З кайданамі волі на руках.

Адгарэў лістапад.
Прыскер дзён — над змучаным карэннем.
І цяпер не погляды назад,
А патрэбна мужае цяргенне.

Бо хапае моцы толькі тым,
Для імкнення ў прывіднае заўтра,
Хто жадаў сабе і ўсім другім,
Каб жыццё было сапраўдным святам.

Набывае сэнс другі душа,
Быццам нарастае ў студні іней.
Доўгая, бы тулава вужа,
Ноч цябе самотнага абдыме.

Вось яно, нарэшце, і прыйшло —
Горкае рабінавае шчасце.
Надта ўжо няўтульнае жытло:
Ты — як прышлы госьць у сваёй хаце.

З восенню абдымуцца дажджы,
Дзьмухне раница з варожай прахалодай.
Горка прыніжаць узлёт душы,
Цяжка прымірыцца з несвабодай.

Ад агнёў рабіны не схаваць
Каласы надзей у цёмны покуць.

Хоць і пасівела галава —
Чуецца сяброў надзейны локаць.
Восень ёсць вытворная вясны.
Угоркія лістовыя завеі
Бачу устрывожаныя сны:
Быццам надбячоркам жыта сею...
Не паспець пасеяць аднаму —
Заход, быццам рыбіна, імклівы.
А жыцця святая каламуць
Дорыць ружы першым і шчаслівым.

О, бяроз рызыкаўны спакой...
Колькі ветру раз’юшаных хваляў
Білі з долу усёй шырынёй,
Небасхіл нізка хмары хавалі.

Выратоўвала гнуткасць падчас,
Калі цвёрдасць дубы ратавала.
Ім нічога не трэба ад нас,
Толькі б раницай сонца ўставала.

Гэты гай і васьць твоя грудкі
Толькі птушкі даўно насяляюць.
Цягнікоў хрыплаватых гудкі,
Што прыеду да іх, абцяюць.

І чужая старая рукой,
Бы матуля, фіранку адкрые.
Несуцешны яе неспакой.
Бо далёка сыны маладыя.

О, старонкі бязглузды спакой!
Неспакой — усё больш адурнелы.
З цягніка я не выйду з журбой,
Не наемся антонавак спелых.

Вось яно, чаканая вясна.
Захмялела ад дажджу дарога.
Ёй удзячны цялкам і спаўна,
Што вяла, шкадуючы і строга.

Кветкі расцвілі каля яе,
Далячынь грамамі бласлаўлена.
Чую, як сумуе і няе,
І заве імкліва сцю жаленай.

Зараз вось, што снілася, плыве —
Вецер дзьме і ветразі гатовы.
І маланкам светла на траве,
І сябрам не сказаны ўсе словы.

А душа святлее ад надзей,
Пад вясёлкай бачыцца сустрэчы.
Ад вішнёвай квецені завей
Зноў жыў і мару па-хлапечы.

Перажыта сумная зіма —
Шлях заве, і рухаецца неба,
І былых сумненняў больш няма,
І да іх вяртацца ўжо не трэба...

Генадзь ЛАПАШІН

Асвойваючы таямніцы руху

птушкі і рыбы нябесныя сёстры
рыб пасылае неба зазірнуўшы ў воды
нябёсы і воды за межамі прозы
рыфмуоўца рыбамі

як найвышэйшай згодай

рыбы гэта птушкі што зляцелі з нябёсаў
абмінуўшы сілкі птушкаловаў
і анельскія карагоды
страціўшы талент

на звонкае шматгалоссе
можна колерам цела
выконваць старадаўнія оды

белая рыба у гонар Праабражэння
чырвоная рыба смутак на Плашчаныцы

чырвоную рыбу падаюць на фарфоры
на чырвонай гліне белая серабрыцца

каханая паэта загарае
на ранішнім безазе
паэт блукае у пошуках яе
Алатыр-каменя

бог не заўважыў ані мо праспаў
выхад да ранку ад ночы
ранішні бераг што п’едэстал
для адзіноты жаночай

крылы нябёсы воды плыты
робяць інакшю бачнасць
тое што убачыш з нябёсаў з вяды
тое не убачыш іначай

неба затым каб без лішніх кругоў
ўся панарама імгнення

воды затым каб уздоўж берагоў
камень убачыць свяшчэнны
раница ранака раница ранішні
ранішнік
ранішнік
ранішнік
ранішнік

усё што давяралася вадзе
станоўціца няможным між людзей
з вяды выходзім у вяду ўваходзім
не думаючы аб мастах і бродзе
ад варажбы купальскай да надзей
вада нясе далёка галасы
з адбіткамі дзювоўкае касы
рачынны хвалі маюць паралелі
і дрэвы над вадой нібы арэлі

асвойваючы таямніцы руху
мы да таго усё ж такі прыйшлі
што трэба лішні раз дажыць да Духа
каб павучыцца ў неба на зямлі

Серафіма БЕСТАВА

Дзе ты, родная душа?

Які ты год і жорсткі і трывожны,
Колькі нягод ты мне паслаў!
Паклаў надоўга ў бальнічны ложак,
А потым маму ў мяне забраў.
Яна мяне заўжды спагадай грэла
У час маіх нягод, няўдач.
Даўгі спаціць я не паспела.
Паплач, душа мая, паплач...

Дажджом не змыеш горыч страты,
Зап’ю журбу някучаю слязой.
Была паўсіратаю я без таты,
Цяпер я стала круглай сіратай.

Узрост матулі, кажуць, паважаны,
І ўсё ж, каб чарадзейкаю была,
Усё зрабіла б я, каб толькі мама
Яшчэ б ну хоць бы трошкі пажыла...

Слязою маё сэрца не спатоціцца,
Нат не снілася, што быць бядзе.
Хто цяпер за ўсе мае грахі памоліцца?
Хто адчай спагадай адвядзе?

Дабрыней сваёю хто расчуліць?
Хто змахне маю слязу ў цішы?
Ах, як светла мне было з табой, матуля!..
Ах, як сонечна было маёй душы!..

Вучылі людзі — жыць і аглядацца.
Вучылі людзі — давяраць і правяраць.
Жыла даверліва, адкрыта, —
так, як маці.

З каго яшчэ ж было мне прыклад браць?

За кожную даверліваць сваю
Не раз плаціла распачу, адчаем.

Але і зноўку я на тым стаю,
І зноў, нібы дзіця, ўсім давяраю.

— Сэрцайка, чаго ты хочаш?
Слодчыч піць, бы мёд, з каўша?
— Каб была хвілінай змрочнай
Побач родная душа,

Каб было каму адкрыцца,
Слова добрае пачуць,
Ад дажджу, ад навалыніцы
Быць затуленым хачу...

Вось ужо й пастукала восень
У кватэру маю гарадскую.
Колькі мар маіх не збылося,
Колькі год прайшло ўпустую!

Да вакна падыйду — падзіюся:
Колькі золата ссыпаў клён!
Ад пытання свайго — здрыгануся:
Намаганню маіх — дзе плён?
г. Орша

“Так нельга жыць...”

Сярод людзей
ты мкнешся да сябе
У свой сусвет,
дзе ёсць, напэўна, я.
Палае вогнішча,
і ў небе бляск планет
Так абстрае
прыгажосць жыцця.

Такузвышае
чысціню душы
Самотны позірк
у начны эфір.
... Сярод людзей
стайш ты на мяжы
Начнога вогнішча
і чорных дзір...

Новы дзень пачынаецца вейі,
Б'ецца снег у акно, як шалёны,
А на шкле ў крышталёных ліляях
Гарады, вітражы ды калоны.

Відарыс незнаёмай краіны.
Ледзяныя халодныя мроі.
У людзей заміж сэрцаў — ільдзіны,
Там чужыя, не нашы героі.

Войскі холаду зноў у паходзе.
Завіруха шаленстве ў пене.
Вымаражаецца ў народзе
сумленне...

Халодна зорцы падаць у снег.
Горача космасу грэцца на сонцы.
Цяжка з хады пераходзіць на бег
У сміхацца так, як японцы.

Але ўсё гэта — толькі імгненні,
І непатрэбныя, мусіць, для нас.
Мы на Айчыне ідзём, быццам цені,
У невядома каторы час...

Маўчанне

Маўчанне перуна
ў подыху навальніцы,
Маўчанне валуна
ў выпяваючым жыцце
Вулканаў маўчанне
перад узрывам,
Маўчанне ракі
перад абрывам,
Песні маўчанне
перад застоллем,
Маўчанне паэта
ў канцы няволі,
Маўчанне травы,
схаванай садам,
Маўчанне Хрыста
перад Пілатам.

Шыкавічы

Мяняецца вёска...
Паціху, патроху
Сыходзяць на могілкі родныя людзі.
Іх чыстыя душы вяртаюцца Богу —
Яны нас і там, па-за межамі, любяць...

Вясковыя хаты стаяць успамінам
Пра святы дзяцінства ў сонечных летах.
На выгане пахне гаркавым пальянам,
Плыве над Баторынам восенскі ветах.

Паболела дач. Зноў і зноў іншамаркі
Вязуць са сталіцы людзей нетутэйшых.

Сучасныя змахі будуюцца шпарка
Паводле праектаў і планаў навейшых.

А словы і назвы мясцовых ваколіц
Таксама да могілак сходзяцца ціха,
Бо мова чужая душы не натопаць,
А родная тае апошняю крыгай.

Пабачыш знаёмыя хаты і тоні,
Успомніцца дзедава, бабіна слова,
Нібывта са мной яны зноўку гамоняць
Найлепшаю нашаю роднаю мовай.

І сціснецца сэрца, бо ўсё — незваротна.
Заўважна і хутка мяняецца вёска.
... Восенскі вечар. Ветах. Вільготна.
Чуецца з возера вёсельны плёскат.

Каторы раз
мы пойдзем па мяжы
Начнога космасу
і вечнага святла.
Захочам зноў
не існаваць, а жыць
У полымі
сардэчнага цяпла.

Вузлы умоўнасьцяў
і быту кайданы
Звіняць па вуліцах
у грукце машын.
Кухоньня
збяднелыя сталы
У хатах быццам
сумны напамін.

“Так нельга жыць...” —
вурчыць аблезлы кот,
Няма мышэй,
бо ім няма пракорму.
А гаспадыня
на галодны год
Ашчадна сухары
збірае ў торбу.

“Так нельга жыць...” —
гавораць мужыкі,
Гартаючы
грашовыя паперкі:
Хапае на батон
з сівой мукі
І не хапае
дзецяў на цукеркі.

“Так нельга жыць”, —
шапоча цішыня.
Жыццё зрабілася
не радасцю, а мукай.
З трывогай сочыш
нарадзэнне дня,
Цяжарнага
падманам і прынукай.

Дык, можа, ўсё ж
мы пойдзем па мяжы
Начное цемры
і святла жывога,
Захочам зноў
не існаваць, а жыць.
І тут, і сёння...
Толькі дзе дарога?

Хай нам вечар раскажа,
што раніцай будзе
на гэтай зямлі.

І што стане з дарогай,
якую мы сёння
упарта прайшлі.

І што будзе з травой,
што сталася ложкам
для стомленых целаў.

І што стане з душою,
што ў ноч паляціць
да нябёсаў...
г. Паставы

Святлана КАРОБКІНА

Гарэлі клёны залатым агнём, —
Чырвоныя былі, як цуда, днём.
Ноч надыйшла і раніца зімы...
Не ведаю, чаму ў расстанні мы.
Не веру я, што не працнецца клён.
Як і бяроза, повен соку ён.
А покуль вась Вам — з лёду мой
збанок.

У збане палюбоўны бродзіць сок
З тых ягад перамерзлых арабін,
Напрос што ненароджаны наш сын,
Што донечка, сястра яго, стаўкла,
Калі расінкай кволаю была.

Завеі сціхлі, дружа мой,
Наперадзе — вясна,
А мы у роспачы з табой,
Душу гняць віна.
Чаму, чаму мы не змаглі
Сям'ю сваю стварыць

І патапілі караблі,
Каб Адзінотай жыць?
Цяпер цяжар нам незямны
Душу ўвесь час гняць,
Боль не знікае зацяжны:
Дзе ж шчасце наша, дзе?..

Вы помніце многіх жанчын, —
Мяне сярод іх не было.
Лістоту гаркавых асіні
Прадзім'е на дол мяло.
Гарэлі яны дацямна, —
Шкада было аблятаць.
А побач цвіла мана, —
Сцяжыны ажно не відаць.
А вокал гуляў туман,
Такі непразлы, густы,
А Вы пісалі раман
Пра лёс жанчыны круты.

Снег падаў на чыстае поле,
І поле рабілася белым.

Жабрачкай рабілася доля,
А позірк — самотна-нясмелым.
Гукала кагосьці сляжынка
Так звонка, так чыста і спеўна.
А ў торбе ляжала скарынка —
Лёс ёй папярхнуўся, напэўна.
Было так самотна і страшна —
Адна сярод ночы, у полі...
Адна я рашуча, адважна
Глытаю пуды сваёй солі.

Няма Вас, але я — іду,
І застаюцца ў целе стрэмкі.
Няўжо, няўжо Вас не знайду,
Мой адзінокі, мой старэнькі?
Шукаю Вас даўным-даўно.
Мы заблудзіліся ў дарозе.
Не скісла нашае віно,
Адно — душа мая ў трывозе.
Вы недалёка дзесь, відаць,
Я адчуваю гэта сэрцам,
Бо не стамілася чакаць —
Жыве Надзея, застаецца...

Змітрок МАРОЗАЎ

Прытулак боскай чысціні

Не хапае людзям то свабоды, то хлеба.
Як сляпыя, кудысьці без мэты бяжым...
Жывучы на зямлі, я нашу ў сабе неба,
Неабдымнае неба люляю ў душы.

Мо таму я і веры ў дабро не губляю,
Мо таму не змарнеў сярод бур і нягод,
Што мяне на зямлі, як малітва, трымае
Неабдымнае неба каханьня твайго.

Слова

Як шмат патаемнага ў слове,
Якое з былінных часоў,
Як рэдкае зерне ў палове,
Блішчыць пазалатай выскоў.

Выскоў, што мы ў тлуме забылі,
Зацэрлі ў пустой мітусні...
І раптам на нова адкрылі
Свае непаўторныя дні.
У тым слове, якое чакала
Свой час, як чакае заўжды
Шэкспіра свайго і Купалу
Народ, што душой малады.

Сярод бярозавай затокі
Пралесак спеюць астраўкі.
Дзень па-вясноваму высокі
Ад дотыку твайёй рукі.

Забуты крыўдныя папрокі,
Настрой пагодлівы такі...

Сярод бярозавай затокі
Пралесак спеюць астраўкі.

Пераступіўшы сталасці парог,
Пражытага старонкі зноў гартаю.
Я пасталеў на тысячу дарог,
Радзей знаходжу і часцей губляю.

Гудуць стагоддзі новага вятры.
І на мільён праблем няма адказу...
Усё ў былым: каханьня, сябры,
Я зноў адзін на раздарожжы часу.

Жыву, пакутую, люблю,
Малюся коласу і Богу,
З трывог і радасцей ляплю,
Днём і ўначы сябе самога.
Жадаю я спасцігнуць век,
Які пражыць не дзевядзецца...
І ўсё ж я, проста чалавек,
Гляджу на свет вачыма сэрца.

Грымюных вякоў раздарожжа,
Мяжа небыцця і быцця...
З нас кожны часовы прахожы
На дрогках дарозе жыцця.

Таму не хачу мітусіцца,
Выпрошваць у часу выгод...
Паспець бы раллі пакланіцца,
Аддзячыць за хлеб і за пот.

Максім Танк і Ніл Гілевіч на літаратурным свяце ў Мікалаеўшчыне, ліпень 1978 г.
Фота Я. КАЗЮЛІ

“Траектория взлёта”

Перафразіраваўшы вядомае выказванне, смела можна сказаць: “Паэзіі ўсе ўзросты паслухмяны”. У гэтым лішні раз пераконваешся, калі знаёмішся з кнігамі, якіх нямаюць выходзіць у недзяржаўных выдавецтвах. Сярод аўтараў іх нямаюць і людзей, якія далёка не маладыя, але маладымі, нават юнымі

яны адчуваюць сябе, калі бяруцца за пера, давяраючы паперы самае запаветнае. Разумею, што стаўленне чытачоў (ды і крытыкаў) да падобных памкненняў далёка не адназначнае, але для мяне асабіста прыемна, калі, разгарнуўшы чарговы зборнік, напаткуеаш творы, напісаныя шчыра, з захапленнем. А менавіта такое пачуццё я перажыў, перачытваючы кнігу Лідзіі Мядзведзевай “Траектория взлёта”, што пабачыла свет у “Беларускім кнігазборы”. Аўтар яе не належыць да так званых філалагічнага пакалення. Нарадзілася ў 1942 годзе ў горадзе Алма-Ата, сярэдняю адукацыю атрымала ў горадзе Грозным, там скончыла і нафавы інстытут, а пасля абараніла кандыдацкую дысертацыю па нафтавых эмульсіях. Працавала асістэнтам кафедры калоднай і фізічнай хіміі, старшым навуковым супрацоўнікам. Апошнія дваццаць гадоў жыве ў Мінску. Друкавалася на старонках грозненскай маладзёжнай газеты “Комсомольское племя”, у часопісе “Нёман”. А больш пісала для сябе. Як прызнаецца Л. Мядзведзева (словы гэтыя вынесены на чацвёртую старонку вокладкі зборніка), “паэзія добрая Фея душы. Лечыць, саграе і, умацоўваючы жыццё бязмежна, вядзе ў цудоўны, загадкавы свет кахання”. У свеце, створаным Л. Мядзведзевай, яе лірычная гераіня адчувае сябе чалавекам, які, дзякуючы вялікаму пачуццю, на ўсё глядзіць паномаму, адкрываючы вабнасць там, дзе, здавалася б, многае даўно зразумела. Аднак, калі спявае сама душа, нельга гэтую песню трымаць у сабе:

Нежным поцелуем
утра разбудило.
Засветилось смехом
солнечным в очах.
И любовь оконце
в новый день открыла.
И стекает зорька
с твоего плеча.

Заигрался ветер
шторкою оконной.
Напоил озоном,
влагою росы.
К нам приходит утро
радостью исконной.
И несет признанья
сладкие часы.

Паэзія Л. Мядзведзевай, як бачым, шмат у чым жывіцца фальклорнымі матывамі. У гэтым пераконвае і яшчэ адзін безыменны верш: “То ли зорька // обронила // на лицо росу? // То ли радость мне // приснилась // в ягодном лесу? // Может — был, // а может небыль в чистом звуке струй? // Может — был, // а может не был // жгучий поцелуй? //”. Каханне лірычнай гераіні — частка самога жыцця, яго найвышэйшае праяўленне і выяўленне, але ж жыццё, як вядома, не толькі радасці, а і ростані, не адны светлыя моманты, а і смутак перажыванняў. Аднак ад гэтага нікуды не дзенеся:

Хотелось бы покоя,
но в нем оттенков скуки.
Любовь моя настоена
на горечи разлуки.

Дый, калі да ўсяго ставіцца аптымістычна, не ўсё так і зірочна:

Но горечь не погасит
любовь моя возрастала.
Так горечь пополина
весной бывает мила.

Лідзія Мядзведзева ўмее мысліць і складанымі вобразамі, тады нараджаюцца такія параўнанні: “Из тучи месяц вышел — // желтый клон. // И нервы завязал // тугим узлом”. Але для яе гэта — не самамэта. Галоўнае, каб лепш выказаць сваю думку, тое, што на душы. І гэта ў кнізе “Траектория взлёта” ўдаецца.

Міхась ГЕНЬКА

Дрэвы крэўныя

Дрэвы вясковыя, крэўныя,
ліпы стаяць — каралеўнамі...
У самоце не чуюць смагі,
Касцюковічы і Шыпягі.
Збіліся хмар хатулі,
як думы забытай ба-бу-лі...
Гарчэ трава, пытае:
— Хто мяне паспытае?..
Нямее прастора і высі,
людзі нібыта звяліся,
і з кладоў пазіраюць задумна
надпісы з помнікаў сумных...
У мяне, напярэймы ловячы,
запыталіся Касцюковічы:
— Мо ты скажаш, якая прычына,
што ў вёсцы адзін-два мужчыны,
І травой зараслі каляіны...
І пытала няскошана поле:
— Няўжо корміць людзей

адно воля,
Мітусня і заробкаў шуканне? —
З вёскі з бодем шугалі пытанні.
Было сорамна, мусіць, і мне
ісці па згоркай, зжухлай

траве...
Вёска ўслед мне кідала пытанні
у чаканні ўсіх нас
пакаення
і да хлебных палёў вяртання...

Узнёсласць

Зялёныя ідуць дажджы,
ручайком плывуць капяжы,
і вечар, як вольны мужчына,
звёў на ілбе маршчыны...
Вачам не глядзец у вочы,
ні ўдзень, а тым больш
уночы,

Ларыса РАМАНОВА

першы снег як першае дыханне
першы снег як першае каханне
незнарок рыфмуецца падобнае
бачнае нябачнае
грэзнае святое
блізкае падводнае

Класічны футбол

дзе на каранях блукае вада
там ты і я
дзе дрэвы робяць адчайны ўзмах
там наша бязмоўнае “ах”!
п’ём за Бога з табой
які тут на зямлі
зладзіў вёслы для чоўна
каб мы даплылі

з часу скрадзенага
ў час складзены
з часу зраненага
ў час ранішні

дзе на полі гарлачыкавым
зоркавыя матчы

шэрай асноваю снежань выснуе
тое што студзень і люты выславіць
карункамі шэрано птушым ціўканнем
каляны кляновы Міколам скаваны
саломай засланы
мост перакінецца
з дому у дом
з сэрца у сэрца
Душа асвятліцца

Руноскз АКУТАГАВЕ
дрэвы згараюць увосень
нябачна
адлятае душа павуцінкай
якой няма нідзе месца
хіба толькі на пёрку
у птушкі

Марыя БАРАВІК

Ноты надзей

Аляксею МАРАЧКІНУ
“Зімовыя птушкі”, “Зімовыя мроі”,
“Прывідны зымы” ды “Зімовыя анёл”
Звясткуюць аб тым, што за белай гарою
Прачнецца, як песня, пралескавы дол.

Зімовыя мроі — агецьчык чакання
Высокага неба і белых буслоў.
З яго нараджаюцца гукі святанья
І думкі-палотны, і колеры слоў.

В. Зцёнак з Г. Цітовічам

Фота А. КАЛЯДЫ

ў вачах тваіх штось начное,
ў вачах тваіх штось качавое.
Мне драмай тваё качэўе,
пустое маё начэўе,
і мне з кожным днём — гарчэй,
хто веру ў мой дзень уватчэ?
Чым апраўданы спех і хуткасць?
Была светлай твая прысутнасць.
У пустоце зымы і вёсны.
Дзе святло? Дзе ж ты і
ўзнёсласць?

Пытанне наводзіць на роздум:
дзе ж дзеўся нацыі розум?
Розныя разум-ні-кі

Твае, Беларусь, неспакойныя зоркі,
Якія спачатку бягуць па расе,
Па чулай сцяжыніцы,
На горку
І з горкі...
А потым іх талант
Да ўзлёту нясе.

Васнее

У лютым крыху мройна, зырка-бела.
Адбеглася зіма, бо адшумела.
І як яна не енчы, не скуголь —
у лютым мы снягоў адчулі кволь.

І хлюпае, і золиць пераходнасць,
Але прамень прарваўся,
Ён — на волі.
Душа ў цяпле святла паружавела.
У лютым крыху мройна, зырка-бела.

Вазьмі мяне у свет сваіх вачэй,
Хоць у праменьчык, спуджана-халодны,
Каб ён і пацяплеў, і паярчэў,
І стала я табе хоць крыху роднай.
Каб нам з табой было глядзець лягчэй
У дні іскрыстасці, імжы і снегападу.
Вазьмі мяне у свет сваіх вачэй,
Апромяненых святлом майго пагляду.

Табе ж ані не будзе балючэй.
І, як душа пачне чакаць кагосьці,
Вазьмі мяне у свет сваіх вачэй,
Ну, хоць аднойчы ў госці да міласці!

На Вас глядзіць мая душа.
Яна самоціцца, і ўпотаі
перапаўняецца пшчотай.
І стан той нельга парушаць.

На Вас глядзіць мая душа
І непакоіцца ля Бога.
Ёй Вас так хочацца ўзвышаць
І бласлаўляць у свет-дарогу.

Замілаваная спярша,
за Вас трывожыцца душа
і набліжаецца да Вас.
Вы ёй даверцеся хоць раз.

Сяргей ПАТАРАНСКИ

Allegro

Скрыпка Віцебска і флейта Мінска,
кубак гомельскай начной цішы,
— тое, што мне дадзена бліжкім,
тое, чым я мушу пець і жыць.

Штых Гародні, Невсіжу барока,
песнаспевы слонімскай муроў,
— тое, што мне створанае Богам,
скарбам першароднасці асноў.

лезлі ў кіраўні-кі,
да ўлады, пасадаў,
да велькіх акладаў...
І ў кожным годзе
жывуць сабе на выгодзе.
...Марыць аб хлебе народзе.
А дзе ж Ён, той, што,
дарэчы,
выведзе нас з галечы?
Розум той, з праніковасцю,
што выведзе нас з тупіковасці?
Пакінуўшы родныя межы,
Розум памчаў у замежжа.
Краіна панікла роздумна,
шукаючы свайго розуму.

Стод Смаленска, Беластока лаўры,
трыялеты віленскіх бажніц,
— тое, што узвышанае Марай,
Мрояй, у якой душу мне сніць.

І той сон — не казка, не легенда,
не дзівосы прывідных краёў,
— гэта тое, што мне непасрэдна
дадзена, як цела, дух і кроў.

Апокрыф

Прывітаю
Віктару ЛАЎРАНЧУКУ
Прысеў анёл са зломленым крылом
на мой балкон і папрасіўся ў хату.
Яго прыняў, на стол,
чым быў багаты,
собраў, і аглядзеў крыло, дзе быў надлом.
А там сапраўдная бруіла кроў
і дыхала напружаная рана
не ладанам, а бодем нестрываным.
І зразумеў анёла я без слоў.

Якой гарбаты ў кубак ні налі,
ты гэту рану проста не залечыш;
і нават спірт —
не лек у гэтых рэчах,
як не прынаджай, колькі ў рот ні лі.
Падумалася мне: “Вось так і я
ў душы трымаю невяліччай рану,
і дзе шукаць лякарства,
каб адхлаіць
яе пакуту, што расце штодня?..”

Магчыма, так прыходзіць чалавек
да нейкага душэўнага спакою,
калі знаходзіць боль з душой другою
агульны, то асіліць страшны грэх
адчаю, што дух вольны халадзіць
і смерці яго моташнай жадае.
І тут суцішыць боль дапамагае
цяпло сардэчнае, што пабуджае жыць.

Вінная песня

Вып’ем, братка, па адной
— атрымаем мы спакой;
хоць бы крышачку спакою
ў дар набудзем мы з табою.

Вінны шал нас у палёт
возьме, дзе мільён прыгод,
панясе ў дзівосны рай,
якім мусіць быць наш край...

Пляшка добрага віна
спыніць, абарве снаўна
боль, нібы пакут стралу,
і адсуне прэч імглу.

Ілюзорным шчасцем мрой
спойніць нас віно сабой,
каб хоць у палёце тым,
праз грахоў дрымотны дым,
нам пабачыць светлы рай,
якім мусіць быць наш край.

З філалагічна-паэтычнага...

Філфак Брэсцкага педінстытута (цяпер універсітэта) прывабіў мяне яшчэ задоўга да заканчэння школы: калі паступаць, дык толькі туды! Я ўсміраўся думай, што вучыць ён не толькі на настайнікаў, а і на паэтаў. Ведаў, што адтуль мой школьны завуч Мікола Купрэз, мой зямляк Міхась Рудкоўскі, мой сябар, як шчасліва стала пасля, Васіль Жуковіч. Першакурснікам блізка сышоўся са студэнтамі Алесем Разанавым, Міколам Пракаповічам ды шмат з кім, хто імкнуўся пісаць і каго падазрвалі такія педагогі і крытыкі, як Сяргей Гусак і Уладзімір Колеснік. Між іншым, Уладзімір Андрэвіч зрэдку пісаў вершы і сам, пра што мы тады маглі толькі здагадвацца.

Ды вось, зусім не на шкоду педагогічнаму іміджу, цяперашнія выкладчыкі-філфакаўцы сваю паэтычную творчасць усё больш "расакрэчваюць". Спачатку, і даўнавата ўжо, мяне прыемна здзіўіў кандыдат мовазнаўства Мікола Аляхновіч — цеплынёю і ўзважліваасцю радка, беражлівасцю да слова, прыроджанай, а не "вучонай" любоўю да яго. Крыху пазней адкрыўся Генадзь Праневіч, кандыдат літаратуразнаўства і разнаволеннай душы творца, які досыць утульна пачувае сябе і ў строгім класічным вершы, і ў народнай песеннай стыліі. Ягоны калега Уладзімір Лебедзеў, наадварот, амаль у кожным творы стрыманы, ашчадны, найбольш, лічу, удаецца яму кароткі верш, у прыватнасці, трыялет. Нарэшце, Святлана Варонік, самая маладзейшая, іхняя колішня студэнтка, а цяпер аспірантка. Яна любіць самыя свежыя павеівы ў паэзіі, аднак жа не захапляецца вобразам дзеля вобраза, імкнецца напайняць лаканічныя радкі і важна думкаю, і адценнямі пачуццяў.

Усё чацвёрта, відавочна, не прыхільнікі новай-старой формулы "паэзія — гэта гульня", і такая паэзія імпаўне шмат якім паэтам-студэнтам, якіх на брэсцкім філфаку паранейшаму няма. А менавіта аўтары, з якімі знаёмлю чытачоў "ЛіМа", ды іхнія калегі (сярод іх вядомы крытык і паэт Мікола Мішчанчук) стварылі добры, сяброўска-даверлівы, творчы асяродак на факультэце і ва ўніверсітэце ў цэлым, дзе спеюць новыя купрэзевы, рудкоўскія, разанавы. Так што на паэтай тут усё-такі вучаць!

Алесь КАСКО

Мікола АЛЯХНОВІЧ

тваім вачам
аддасць цяпло
вачэй маіх.

Спадчына

Зямлю ару і камяні крышу
нарогам вострым, бацькавым нарогам.
Кладу барозны і вяду дарогу
наперад праз няпэўнасці мяжу.

Для сну мне часу не адводзіць лёс:
баюся — каб хаця загон адолець...
Не першы я на прадзедавым полі —
а колькі незасяяных палос!..

Да слова слова, да радка радок —
узрываю старанна ліст паперы.
Трымаю сілы на жыццёвай веры,
што будзе руны, дзе быў адвечны ток.

— Не будзем секчы грушы,
хай расце...
Нічога, што старая...
Але ж кветам
вяскою доўжыць ясны дзень...

Па садзе мама светлая ідзе.
Глядзіць на сад свой.
Шчыраю рукою
кранае дрэўцы,
меншыя і большыя.
І ўсякі раз да грушы падыходзіць —
апалядае бацьку,
як растуць
сыны і ўнукі.

Ліст

Зайздросчу я лістам сваім,
якія ідуць табе насустрэч, —
яны спаткаюцца з табой
хутчэй, чым я.
А слоў баюся — гэта таямніца:
што прачытаеш ты, акром таго,
што сэрцам я
хацеў сказаць?
А літарынку кожную аблашчу,
бо, як цяпельца, кожная асобна

Каляды

Па калядных снягах
кročыць наша святая Радзіма,
авяшчае пра дзень
нараджэння Хрыста.
Бесклапотна і радасна
ўсім нам
сягоння надзіва
пасля доўгага посту,
пустога стала.

Зычыць змен і дастатку
калядна яркая зорка.
На святочных сталах,
нібы сонца, круглеюць бліны.
І душы на вятрах
вельмі ўтульна,
і сэрцу — не золка.
З намі — Вера і Бог.
Нам ніколі не здрадзяць яны.

Васілю БЫКАВУ

А на Вашай радзіме —
Вас быццам няма.
Правяць бал і балюць не тыя.
Увесь свет прызнае Вашу веліч дарма.

Генадзь ПРАНЕВІЧ

Чарнобыльскі эпілог

Нас жа не жменька,
а з шэсць мільёнаў...
Ф. БАГУШЭВІЧ

Нас шэсць мільёнаў...
Мы мора Чырвонае перабрылі.
Астатнія — на дне
Раўнадушнейшага ў свеце мора...
Па калені ў чарнобыльскім іле
Да сваёй ішлі мы зямлі...
І ў балота паціху
Спіхвалі нас канваіры...
Нам азвацца б,
Паклікаць
Прарокаў не прышлых —
Сваіх!

Ды здушыла нам горла
Старое адчайнае гора.
Скамянелыя,
Зноў перад светам
Маўкліва стаім.
Сёння — зноў, як учора!..

Спяць старыя бацькі —
Галава к галаве...
Душы іх паляцелі
Да дзядоў у адведкі часова...
І трывожуся я,
Што ў пахмеллі Харон
Выпадкова
Іх праз Шчару
На бераг другі павязе...

Знаю я: там іх хата старая
І кветкі пры саменькім доме,
Райскі сад за гумном
І ў яблынях пчалы звяняць...
Памарудзь,
Не бяры іх, Харон! —
Незваротная тая дарога.
Я пры іх пасяджу...
Хай старыя паспяць!

Галіна ВАРАТЫНСКАЯ

Пры жыцці не ўвядуць у святых
тут, дзе чуць не чуіно,
як гаворыць прарок,
дзе свайго аддадуць за чужога,
не вядомы наступны наш зладжаны крок,
вылучэнцам — далёка да Бога.
Ана Вашай радзіме — тут шэраць паўзе
на парнас і на трон — на вяршыню.
На збыднелых палях зямляк беднасць пасе
і надзея на лепшае гіне.

Рыгору БАРАДУЛІНУ
снасць нішчыць давер,
спяляе і ўзмах, і надзею.
Ды з-пад прысаку зноўку
праб'еца сцяблінка тугі.
Зноў смяюцца сэрца
Радзіма ўспамінам саврэ,
бо адзіная ў свеце,
і Вы ў ёй ніяк не другі.

Змрок яшчэ будзе доўга
Ваша сэрца без жалаю нявечыць,
будзе іншых адданах
ахінаць чорнай хмараю зло.
Хай суцешыць адно,
што ў жыцці Вашым
яшчэ не вечар.
Аб чым мроіцца — лепей
за тое, што ёсць і было.

Ідучы на экзамен,
На белым пераменце сваіх каленяў
Яна запісала формулу шчасця...

Яе захоплена чытаў
З-за спіны аднакурснік,
Што на студэнцкіх вечарах
Не раз запрашаў дзяўчыну
Да танцаў...

Крадком вывучаў,
Праходжваючыся між радамі,
Да строгасці змушаны
Выкладчык...

І толькі сама шчаслівіца
Нічога не ведала
Аб сваім шчасці.

Пазамытала снегам
Сцежкі-дарожкі...
Ці дачакаешся, мілая,
Канька варагога,
Конніка ўдалога?
Ні князя і ні стражніка,
Ні кніжніка і ні бражніка,
Ні злога апырчніка
І ні начальніка сталічнага...
А такога
малойчыка ўдалога,
Каб ляцець з ім у град
і ў сцюжу
Рук гарачых не распяваючы,
Вуснаў салодкіх не размыкаючы...
Ці дачакаешся?
Пайшлі вятры языкатыя,
зляя
Пад вароты крупу калочую белую
сеяць,
На пустой мякіне варажыць...
Ой, тужыць дзеўцы краснай,
тужыць,
Ой, глядзец у акенца,
глядзец,
Зіму лютую праклінаючы...
Сонца яснага выглядаючы!..

Уладзімір ЛЕБЕДЗЕЎ

Здавалася б, такі ўжо прасты
Твор вершаваны — трыялет,
Але зрабі яго як след...
Здавалася б, такі ўжо прасты,
Без мудрагелістых прыкмет:
Дзве рыфмы, дзве страфы... А вось ты
Які загадкавы, не проста,
Твор вершаваны — трыялет!

Свой лёс мы вызначаем самі,
А не празорцы ў кабінетах
Па зорках яркіх і планетах.

Свой лёс мы вызначаем самі:
Шлях толькі свой вядзе да мэты,
Хоць і губляецца часамі...

Свой лёс мы вызначаем самі,
А не празорцы ў кабінетах.

На сенавал праз адтуліны
Раніе тчэцца святло.
Ціхая песня матуліна
Просіць згадаць, што было.

Радасцю сэрца напоўніцца,
З радасцю ў хату ідзеш...
Гэтак выразна ўсё помніцца,
Быццам спачатку жывеш.

Теніі

Стаяў на краі апраметнай
І толькі болю верыў я.
А ты прыйшла. Так непрыкметна.
Шапнула яснае імя...

Прышла жывой, раптоўнай марай,
Злізнула святлой крыві,
Была падчас ты боскай карай
І чыстым геніем любі,

І адкрыцём нябеснай тайны
Саврэла ружу на душы...
Праз сон, бурлівы і адчайны,
Надзею вынес я з глушы.

Душа

Мая душа як ястраб дзікі...
М. БАГДАНОВІЧ

На волю рвецца неспіхана я душа,
Душы абрыдлі ўсе зямныя забавы.
Яна імчыцца у нязмушаны абшар
І пасылае шэрай марнасці праклены.

Яна смяецца над мярцявцай цішынёй,
Што агарнула розум мой
фальшывай трызнай.
Каб акрыліцца недасяжнай вышынёй
І разгагнаць сталыя
хмары над Айчызнай,

Жаданні развее вецер,
Надзеі спльвуць вадой,
Лятункі сталасць адменіць, —
Адно каханне з табой.
Тое, што ў сэрцы б'ецца,
Тое, якое не госяць,
Тое, з якім жывецца,
Тое, што вечно ёсць...

Святлана ВАРОНІК

Падмурак і ганак маўчаць
пра сядзібу.
Прыступка запрасіць у дом,
дзе травы буяюць.
Вачыма чымі
кавалачак шкельца
шукае мяне...

Па вясне — засмучонасць ад страты.
Белы цвет — у пялёсткаву даль...
Хочаш — лісца маё аддай
перамерзламу дрэву...

Прыслухайся...
Ты чуеш крокі?
То цішыню спалохалі.
Бяжыць...

Вятры астуджваюць чаканне.
Вакзал прытуліць несустражных.
Халодны час ва ўтульным крэсле
прымусяць ветру давзраць...

Гуляе ў пары з дажджом
мая Туа.
А я запальваю свечкі,
каб на іх трымценні
Туа пазнала акно маё
і не зайшла да цябе часам.

Даўно ўжо няма прысадаў.
Толькі чорны асфальт і сляпыя пні.
Разглядаюць парасткі здзіўлена
неба.

Змялела рэчка.
Выцвіў стромы бераг.
Жаўце адзіноата пясак.
Рассыпаньня дні.

Снег да рукі напросіцца...
Раптам успомніш снег
з зоркамі пад палазамі.
Раптам успомніш без
санах з гары да мамы...
Снег да зямлі прытуліцца.
Снегам душа затуліцца.

Перабярэ з маўчаннем твае словы.
Так многа прамаўчала мне,
а я —
адгаварыць спяшаюся,
як быццам —
спяшаюся адгараваць...

Калі ўспамін пякучым болем
агорне зноў душу Тваю,
ўспомні дзень,
што яшчэ будзе.

Уладзімір ВАСІЛЬКОЎ

Няхай у мроях пра высокі ідэал
Душа з быццём зямным
не атрымае згоды;
Перажыве яна бязлітасны абвал
І, адрадыўшыся, уздыме сцяг Свабоды.

Не спакушайце вольны дух
ціхмяным сном.
Я не хачу чакаць парадкаў літасцівых!
І не прызнаю я тырана каралём
Перад натоўпам
бессумленых і маўклівых...

У фанатычнай чысціні нязгасных дум
Я адракаюся ад тлешнага маўчання.
Не затрымаць душы малаккавай пярэ!
Не загалушыць майго
балючага прызнання!..

Мой ціхі і ласкавы смутак!
Надтрэснутай скрыпкі напеў...
Кахаю... Пытаю... Чаму так?
Згубіў. Не паспеў. Не саврэў...

А ты маеш зорныя вочы
І свежасць анельскіх крыніц.
Я быў на каленях аднойчы...
А зараз я падаю ніц.

Убачыць неба...

"Дарога ў аблокі" — так паэтычна называлася выстава мастака Сяргея Пыжыкава, якая прайшла ў зале Міжнароднага цэнтра Рэрыхай, што ў мінскай бібліятэцы Леанарда да Вінчы. Карціны С. Пыжыкава своеасаблівыя. На іх заўсёды прысутнічаюць неба і

Сергей Пыжиков

аблокі — недасяжныя і блізкія, цнатліва-бялючкія і загадкава-ліловыя. Яны прыцягваюць вока, як акно ў іншы сусвет. Сусвет завоблачны, але цалкам рэальны. Па словах самога мастака, неба для яго — гэта вяртанне да вытокаў. Напэўна, таму нябесная стыхія заўсёды прысутнічае на карцінах С. Пыжыкава. Зямля на шматлікіх работах мастака — гэта толькі невялікая палоска, кароткі адрэзак часу, трамплін для ўзлёту ў Адвечнае і Бясконцае.

Зрэшты, карціны С. Пыжыкава не проста адлюстроўваюць неба. Яны напоўнены глыбокім філасофскім сэнсам, імкненнем спасцігнуць непарушныя законы Космасу, і чалавечага Быцця, "Імкненне", "Карма зямная", "Вечар дня Брам" ... Фантастычная стыхія сіняга колеру, які здольны навяваць самыя разнастайныя пачуцці. Тут і неабмежаванае адчуванне амаль касмічнай свабоды, і неўсвядомленая трывога ад трапяткага дакранання да Вечнасці, спакойная задуманнасць і крылатае імкненне ў Бясконцацць. Але над усім гэтым — дзівосная Прыгажосць. Карціны С. Пыжыкава быццам заклікаюць падняць вочы ўгору, каб убачыць гэтую прыгажосць неба...

Людміла ГУРМАН

"Паэт жаўруковага краю"

Пад такой назвай у Рагачове прайшла вечарына, прысвечаная 70-годдзю з дня нараджэння пісьменніка-земляка Міколы Янчанкі. Роўна год Мікалай Ігнатавіч не дажыў да юбілею, але пра яго помняць у горадзе, дзе паэт доўгі час працаваў у раённай газеце, напісаў усе свае асноўныя творы, кіраваў літаратурным аб'яднаннем.

У цеснай, але ўтульнай зале дзіцячай раённай бібліятэкі сабраліся мясцовыя літаратары, родныя М. Янчанкі — удава Марыя Уладзіміраўна, дачкі Людміла і Тамара, зяці, унучкі. З Мінска прыехаў вядомы паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Анатоля Вярцінскі, які некалі працаваў тут журналістам у раёнцы і тады ж пасябраваў з Міколам.

Шмат добрых слоў было сказана пра юбіляра — тых шчырых слоў, якія заслужыў ён пры жыцці сваімі добрымі справамі. Акрамя Анатоля Вярцінскага, успамінамі пра Мікалая Ігнатавіча падзяліліся сакратар Гомельскага абласнога аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў Васіль Ткачоў, старшыня раённага Савета дэпутатаў Валянціна Краўчанка, супрацоўнік райгазеты і літаратар Міхась Сліва (Кавалёў). Генадзь Волкаў выканаў некалькі беларускіх песень, якія любіў Мікола Янчанка. І гучала шмат вершаў. Іх чыталі мясцовыя паэты Ніна Пінчук, Міхаіл Міронаў, Віктар Паўлаў ды іншыя. Паэт і бард Юры Арэстаў выканаў песню "Хлапчукі" на словы М. Янчанкі. Вершы свайго паэта-земляка чыталі мясцовыя школьнікі.

Удзельнікі вечарыны наведлі музей "Пісьменнікі-землякі", а потым пабывалі на магіле Міколы Янчанкі ў вёсцы Забалацце, што пад Рагачовам, дзе зноў успаміналі Мікалая Ігнатавіча, чыталі вершы...

Падрыхтавала вечарыну дырэктар дзіцячай раённай бібліятэкі Нінэль Падгурская, якая выступіла ў ролі вядучай.

Васіль БАРХАНАЎ

А быць можа, і не было?
Г. БУРАЎКІН

А быць можа,
вось гэта й было?
На сумётах зімой,
напрадвесні.

Незнарок
зачапіла крылом
Па вясне
лебядзінаю песняй.

А быць можа,
вось гэта й было.
Ў плыні зорак
яшчэ непажухлых —
Палыхнула
ў трымцённі цяплом
Губ тваіх
палахлівых,
прыпухлых!

Ах, як хутка
адносіць вада,
Што было, ў акіяні неўміручы...
Згодзен,
нічога табе не шкада,
Толькі ў сполаху
вуснам балюча.

Вернецца лета ізноў...
Р. БАРАВІКОВА

Такое кароткае лета...
Якія цудоўныя дні!
З іх кожны —
Жыццё без сакрэтаў,
З іх кожны —
Павеў дабрні.
У кожным —

ІВАН МОНЦІК

І боль мой, і стома,
І шчырасць вясёлых вачэй,
І радасць вяртання дадому
Праз шэраг
І дзён, і начэй.
І лёс мой, —
Прабачце за гэта, —
Каханне вялікай душы.
...Такое кароткае лета
Бывае
На Слуцкай шашы.

Ліпнёвы месяц

Што ж ты, месяц ліпнёвы,
Рана кнігаўку будзіш?
Пырнуў жарам жыццёвым
На дзявочыя грудзі!

З-пад аблокаў вунь белых
Выйшаў стрэць далягляды —
Збажыны недаспелай
І валошак пагляды.

Абудзіў куст каліны
З прыдарожных узбочын...
Незнарок, на хвіліну,
Зазірнуў ёй у вочы,

У святле летуценняў,
Непрыкметна так неяк,
Затрымаў мільгаценне
Устрывожаных веек.

Што ж ты, месяц ліпнёвы,
Рана кнігаўку будзіш?
На прасцягу жыццёвым,
Па-над вёскаю блудзіш...

Вузельчык верасовае тугі
Мне восень сціпла падарыла:
Чародкі птушак на свае кругі
Узняла ў блакіт на лёгкіх крылах.
Удалеч павяла, дзе небакрай
Спавіты ў восеньскай самоце.
Дзе колісь быў яшчэ зялёны гай —
Бярозкі там у пазалоце.
А ў карагодзе, між красунь-сясцёр,
Нібы ў святочны час у танцы,
Палае плён — бурштынавы касцёр —
Вясёлкай фарбаў на паляны!
Баранавіцкі раён

Л. Галубовіч з дачкой і язджаюць на самікаце са старога Мінска на магістраль...

Уладзімір ВАСЬКО

Прадзьмулі яе скрызнікі,
На плечы ёй хмары упалі.
Бы рыб залатых касякі,
Лістоту разгойдваюць хвалі.
Куды іх наш Нёман нясе?
Пра што іх апошняя песня?
І мы, як і лісце, усе
Адноўчы на золку прамерзнем.
Я думак такіх не люблю,
Жыву тым, што дадзена сёння,
Пейзажамі позірк кармлю.
Дзень добры, бярозка-князеўна!

У Ліпчанцы

Парог да людзей?..
Для мяне ён заўсёды
Быў нізкі.
Парог да начальства
Палохаў сваёй "вышынёй",
Бо выйшаў я з простага
Лазовай сялянскай калыскі,
Якую слаў дзед мой
Руплівы, з Шаршнёў.
Калі я прыеду
У вёску сваю Ліпчанку,
Шыбкую да лаўкі,

Дзядзькі дзе
Сядзяць, бы карчы.
Скручу з самасаду
Крутую, як дзёгаць, цыгарку.
І гамонім мы доўга
І многа аб чым.
Ад слоў і паводзін іх
Вее закваскай прыроднай.
Усё натуральна,
Фанабэрыі знаку няма.
І дышае ў твар мне
Стыхіяй здаровай і роднай
Пад шатамі ясеняў
Вулка сама.

У Пуганавічах

Хоць вецер часу голле гне,
Ды памяць не разбіць, як вазу.
Тут дух Міцкевіча жыве —
І дрэвы не баяцца з ліп,
Цяністы парк, альтанка з ліп,
Абрысы тонкія абшару
Як ажывіліся б, калі б
Сюды прыбегла Верашчака.
Туга па гэтых вострых дубах,
Па мілым вобліку Марысі
Стаяла у яго вачах
І ў расфуфыраным Парыжы.

Галіна БАБАРЫКА

Оцци

Захад яшчэ не пагас,
Рдзее рубінамі неба.
Месяц у небе — якраз
Лустачка жытняга хлеба.

Наміткі дыму са стрэх
Цягнуцца к месяцу, зорам.
Дзень — разаманы арэх —
Выплеснуў шчасце і гора.

Грэх не схавецца ў ценю,
Ноч над "і" кропку паставіць.
Падае крыўда людзей
Кропляй у божую памяць.

Кружыцца, кружыцца снег.
Дрэвы — ў цудоўным зборы.
Вечар, забыўшы на грэх,
Піша на шыбах узоры.

Пальновы сун

Заблудзіла дзяцінства ў тумане,
Малодасці мільгнула крыло.
І спатканні, і наша каханне —
Адышло, адбалела, сплыло.

Таямнічая горыч палыну
Засталася на нашых губах.
Засталіся нам толькі ўспаміны
Аб начах, салаўях і шляхах.

А гады, нібы шпаркія коні...
Сустрэка нас восень сама,
Серабрыйстая нітка на скронях...
Але ж гэта яшчэ не зіма.

Паэту

Еднасць душы і прыроды —
Паэзіі коволая ніць.
Лёсу прысуд: без выгоды
Радзіме заўсёды служыць.

Сэрцам адчуць, як малітву,
Радкоў вершаваную вязь.
Як жыць, дык па Божаму рытму,
Адкінуўшы пошласць і гразь.
Столінскі раён, вёска Мачуль

Вольга КОВАЛЬ

Мы ва ўладзе каханія,
Божы, даруй нам, даруй,
Даламажы і ратуі
Нас ад пакуты расстанія.

Еднасць думак і душ,
Мы побач — нічога не трэба,
Ёсць вершы, зоркі і неба,
Букеты цудоўных руж.

Дзяўчынка пісала вершы
Пра неба, пра зоркі летам.
І свет ёй здаваўся лепшы,
Лічыла сябе паэтам.

Дзяўчына пісала нешта
Пра шэрасць кожнага дня.
І нейкая шчасця рэшта
Знікала зусім з жыцця.

Эдуард ГРАКОВІЧ

Каб заззяць між аблокаў ярчэй,
Прыбіраецца сонейка ў промні.
Гэты ранак, санлівы яшчэ,
Мне аб нечым забытым напамніў.

Я памкнуўся развеець смугу —
Распываюцца ў памяці мроі,
Бы прыёмнік ніяк не магу
На патрэбную хвалю настроіць.

Вось табе і настой на сваім,
Хоць забытае ўспомніць — цікава
Я заўзята палюю за ім,
А яно, мне на здэк, уцякае.

Верхні горад

Без бою не пазбавіцца
Таго, што сэрцу дарага.
Даўно ўжо Мінск не славіцца
Адметным Верхнім горадам.

Не раз тут зграя дзікая
Няпрошана пашастала:
Ні вежы той з гадзінікам,
Ні ратушы, ні кляштар.

Нібы крыніца высахла
Сярод лужыч мурожняга.
За што ж нам доля выпала
Ахвяры гневу Божжага?

Я не здрадзіў

Стаў чужым для цябе мой парог.
Згас падманны прамень нашай аднасці.
Я не здрадзіў — я проста не змог
Адказаць на каханне ўзаемнасцю.

Веру, горыч твая праміне,
Не бядую за лёс твой цяперашні.
І раней ты была для мяне,
Як паляна сунічная ў верасні.

Не губляй жа запалу ў жыцці,
Хоць удача табе тут і здрадзіла:
Не знайшла, што хацела знайсці, —
Усё ж не тое, як — мела і страціла.
Мінскі раён, вёска Цянка

•
То ўскок, то паволі
І удзень, і ўначы
Ад лёсу, ад долі
Спрабую ўцячы.

Мяняю напрамку
То ўбок, то наўскос —
За мною маланкай
Кідаецца лёс...

•
І зноў адзінота — без сценаў турма,
Цяжэй пакарання на свеце няма.
Дарэмна чакаў я і клікаў сяброў —
Ніхто не азваўся, ніхто не прыйшоў.
Ад крыўды згарае і прагну адплаты,
Ды горка так ведаць, што сам вінаваты...

•
Не трэба спачуванняў,
Уздыхаў і спагады, —
Той безлічы пытанняў
Вы не дадзіце рады.

Мой шлях — ён мне адмеран,
Я да яго прыкуты
Салодкім хмелем веры
І прысмакам цыкуты.

Святым не быў ніколі,
Ніколі ім не стану,
Таму і столькі болю
У душы маёй загнанай.

Нішто мне несучешна
На гэтым свеце бачным,
Апроч дарогі грэшнай
З раскайваннем і плачам,

З надзеяй несумніўнай,
Што ў Бога я не лішні,
Што мне мае правіны
Даруе Усвышні.

•
Памяці бацькі
Ноччу бацьку прысніў.
Не прысніў — ён з'явіўся ў сне.
Ён глядзеў — не вініў,
Як хацеў ён абняць,
Як хацеў ён прылашчыць мяне!

Я ірваўся душой,
Я імкнуўся, ляцеў да яго,
І на момант мяжа паміж намі прапала,
Мы амаль абдымалі адзін аднаго,
Але толькі — амаль,
Для абдымкаў пара не настала...

•
Да карціны Рэмбранта "Вяр-
танне блуднага сына"
Знікае спадманлівы сцен
Ружовых надзей і імкненняў.
Жыццё, у гэты праведны дзень
Я стаў прад табой на калені.

Пакорлівы, ціхі стаю —
Ні думак спакусных, ні мрояў,
Душою стамлёнай лаўлю
Цяпло міласэрных далоняў.

Ты доўга чакала мяне.
Я бег, аддаляўся ўсё болей,
Нібыта ў пакутлівым сне
Ганяўся за здрадлівай доляй.

Не кратаў сьведомасць маю
Твой голас трывожна-цвярозы.
І вось — на каленях стаю,
Глытаю салодкія слёзы.

Алесь Корнеў

Вятры, вятры...

Не помню я, з якой пары
Няспынай хваляй зухаватай
Шумяць вятры, гудуць вятры
Па-над старою нашай хатай.

То з захаду яны з-пад хмар
Вадой струменяць проста ў вокны,
І поле наша — о, кашмар! —
Нібы ў слязах уласных мокне.

А то ўрываюцца вятры,
Узбунтаваныя, з усходу.
Папляжаць, скосяць без пары
Ледзь зарунелыя ўзыходы.

Ці раптам сівер прыляціць —
І мы ад інею сівеем.
Ці поле зжоўкне, затрыміць
Пад ненажэрным сухавеем.

Нямала шчэ другіх падзей
Раздзьме вакол нас вецер гонкі...
Ды ўсё ярчэй агнём надзей
Гараць рабінавыя гронкі!

•
Прайшлі і людзі, і гады —
І зніклі ў зелены Эдэма...
Але вяртаюцца дзяды
Сюды... З Адамавай паэмы.

І чуў не раз я, што, нібыта,
З'яўляецца ўначы зняпаку

Адзін з мінуўшчыны забытай
У вобразе сваім юнацкім.

Вяршыні дрэў — без калыхання,
З-за іх і месяц бачны слаба.
А ён згарае ад каханья,
Шукае: дзе яго прываба?

Ці мо яна пабегла ўпрыхкі?
А можа, вернецца ў альтанку?
Зажмурыць месяц сваё вочка —
Юнак засне... А на світанку

Русалачка яго ў абдымкі
Бярэ маўкліва і лагодна,
Ахутаўшы шаўковай дымкай,
Хаваецца ў прасторы воднай....

Ля свіцзянскае вады
Заўсёды, днямі і гадамі,
Сядзяць... сучасныя дзяды
І вудзяць... прывіды Адама.

•
Дзе час той нябачны і месца такое,
У якім нараджаецца шчасце людское?
Дзе тая святая жывая крыніца,
З якой увесь час асалода бруіцца,
А разам — настрой і душы хваляванне
За увесь Бела Свет, за сваё існаванне?
Адкуль наша шчодрасць,

пясчота і дзіўнасць,
І не растаптаная наша наіўнасць?
Адкуль і жаданне, і боль, і маленне
Нячутна ўліваецца ў наша сумленне?
А гэта ўсё разам заўсёды мы бачым
Ушчырым, адкрытым паглядзе дзіцячым.
І мо нездарма кожны гэтак ахвочы
Глядзець безупынна ў дзіцячыя вочы,
Дзе ўсё раствараюцца нашы праблемы,
Дзе светлай душэўнасцю гоім сябе мы.
г. Баранавічы

Алена Ключынская

•
Падлячу да акна твайго
Кляновым апалым лістом.
Лісток гэты — сэрца маё,
Я табе ахвярую яго.
Ты яго не страсай ніколі.
Наталю сваю смагу,
Прытупіцца боль,
Закружуся паволі
І знікну
Забудзешся ты
Пра сумную восень.
Толькі кожны год лістапад
Будзе стукцаць табе ў акно,
Будзеш ты яму рад,
Ціха стукцае ў шыбу
Сэрца маё

•
Мой сум, як дзікі звер,
Высочвае мяне, крадзеца,
Але ў рукі не даецца.
Мой сум — драпежны звер.

Ён затаіўся ціха-ціха,
Высочвае адну мяне,
Другую ж, пзуна, абміне.
Ён затаіўся, быццам ліха.

Драпежны, як асот, калючы,
Сваёй касцістай, моцнай лапай
Усю душу маю падрэпаў.
Драпежнік раніць так балюча

•
На вежах касціла
апошнія промні.
Зайгралі вясклакай
агні ў вітражах.
А дрэвы застылі —
чакаюць ад поўні
палёгкі і мараць
аб цёплых дажджах.
І мёдам духмяным
наветра здаецца.
І хочацца болей
той водар адчуць.
А вечар зялёны
ракою ліецца
І ўсё запаўняе —
то ліпы цвітуць.

•
А ранак толькі нарадзіўся:
Туман пачаў з зямлі сыходзіць,
Праменьчык першы абудзіўся —
Дрыготкі, кволы і халодны.

Раса трымаецца на травах,
Крышталнай чысцінёй мігіць.
Нячутна спеваў у дубравах,
І жаўручок яшчэ маўчыць.

А ўздыдзе сонейка высокая —
У мурожных росах цішыня
Патоне, зашуміць лістота
Гамонкай чэрвеньскага дня.

Аляксандра Бабарыка

•
Каханне бесклапотнае,
Тужлівае каханне —
Маўклівае, журботнае,
Бясконцае чаканне...
Пачуцці мімалётныя
Зламаны ўшчэнт і ўдым.
Каханне — паўсядзённы
Пра сэрца напамін.

Тацяна Мушынская

Арэлі

Арэлі хмельнае радасці —
Узлятаюць,
Узлятаюць,
Узлятаюць.

Пачуцці мае летуценныя —
Лунаюць,
Лунаюць,
Лунаюць.

Арэлі хмельнае радасці —
У неба,
У неба...
У неба!

Імгненні палёту бясконцага —
Так трэба,
Так трэба,
Так трэба!

•
Душа — як астральнае цела,
Празрыстае і лёгкае.
Ляцела ў паветры
І зачэпілася за галіны дрэва.
Імкнецца далей,
Ды ніяк адарвацца не можа.
Гэтак я зачэпілася за галіны
Твайго дрэва,
І ніяк не магу паляцець далей.
Хоць імкнуся, хоць намагаюся...

•
З хаосу згадак я
Гармонію ствару.
Самоту ўласную
Перараблю у вершы.
Ты будзеш у іх
Героем лепшым, першым.
Цябе я слухаю —
З Сусветам гавару.

•
Цёмным расплаўленым золатам
Вочы твае мне здаюцца.
Боязна мне апячыся,
Боязна мне дакрануцца.

Цёмнае даўняе золата
Плавіць душы халадок.
Пройдзе апёк, застанеца
У памяці толькі радок.

•
Мне так дзіўна,
Што прыйдзе вясна без цябе.
Дзень і ноч будуць крочыць
У сваёй чарадзе.
Не знайду я цябе
Анідзе, анідзе...
Мне так дзіўна,
Што прыйдзе вясна без цябе.

Сяргей Рабчун

Стола

На захадзе
чырвань туманная тае,
снягі зачарованы
сумам бяроз,
і з прыгаршні месяца
вечар кідае
насенне сузор'яў
у глебу нябёс.

Сівая ідылія...
Толькі вась сэрца
ужо не хінецца
да кволай душы,
і мне штосьці важнае
хоцацца сцерці
з балючае памяці
ў золкай цішы.

•
І я ўбаскрэсну на нава
праз вечнасць пасля смерці —

са слова вершаванага,
якому не памерці,
калі на кіпці месяца —
ў свой час і без падвоху —
журба мая павесіцца
у зор навідавоку.

•
Дзе пралёг мой шлях,
не знайсці дарогі.
Па маіх слядах
чорт паломіць ногі.
Угару ўвесь час
нёс Пегас галопам...
Думаў я — Парнас,
а зірнуў — Галгофа.

•
Мне быць сабою ўсё цяжэй —
не веру больш сабе самому.
І чым да ісіцыні бліжэй,
тым незваротней
шлях дадому.

•
Штодня
ў апраўданне
шукаю прычыну,
калі перад Богам
упарта грашу, —
душу
расправаю,
нібыта дзіўчыну,
І вершы, уражаны
ёю, пішу.

•
І мне ад яе
больш нічога не трэба:
каб толькі спявала,
каб толькі жыла,
каб толькі імкнулася
ў зорнае неба
і роўнай між роўных
заўсёды была!
м. Плешчаныцы, Лагойскі раён

Святлана Абдулаева

•
У снежнай завеі гублялася ўсё:
Бярозавы гай за дарогай,
Малыя хацінкі раскіданых сёл
І велічнасць дуба старога.
У рытмах зімовых кружыўся прастор,
Знікалі абрысы прадметаў,
Сняжынкі ляцелі, як ціхі дакор,
А сэрца так прагнула лета

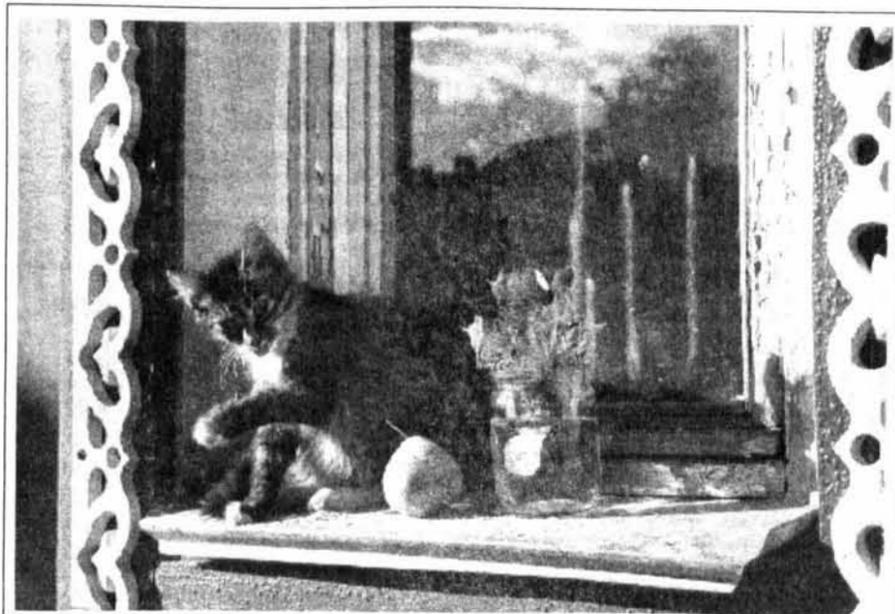
Сон

Ад вогнішча ўздымаўся белы дым,
Мяняючы увесь час арыенціры
Так і душа мая, як вольны пілігрым,
Які не развучыўся граць на ліры.
У кружаверці хуткацечных дзён
Шукаю безупынна нейкі ісіцін.
Ды раптам разумею: сніцка сон
І ісіціны злятаюць жоўтым лісцем.

Напрадвесні

Было ўсё гэта напрудвесні:
Гучала музыка ўдалечы —
Спяваў, здаецца, Элвіс Прэслі
У стылі рок-н-рол аб нечым.
Як німб зімовай таямніцы,
Віселі срэбныя дажджынкі
На тонкім голлі вербаў ніцых,
Што ўздоўж раслі вакол сцяжынкі.
Бязлісты клён асірацела
Глядзеў за неакрай кудысьці
А Музыка яна ляцела
У эфір, нібы ў святое выйсце

•
Накрапваў дождж нясмела па альтанцы
Кляновы ліст ляцеў да аканіцы
Павольна, быццам у трохдольным танцы,
Пад ціхі шэпт рабін і вербаў ніцых.
Кастрычнік плёў напрыканцы стагоддзя
З зялёнай дзеравы дыван чудаўны
І ў светлай між зямлёй і небам згодзе
Асенні лес спакою быў, як келіх поўны.

Фота Наталлі ЖЛОБЫ

Мінскае выданне "Энцыклапедыкс" выпушчана сёлета чарговаю кніжку з серыі "Бібліятэка часопіса "Беларускі Гістарычны Агляд". Аўтар кніжкі "Вывараныя бачыны (Да гісторыі Саюзу Беларускае Моладзі)" — Лявон Юрэвіч. У прадмове да яе рэдактар Алег Гардзіенка піша: "Беларускія дзеячы, якія сталі "супрацоўнікамі" з немцамі пасля чэрвеня 1941 г., дзяліліся як найменш на дзве катэгорыі: адныя (меншыя) шчыра верылі, што немцы паспрыяюць беларусам здабыць незалежнасць; другія (большыя) вельмі хутка пераканаліся ў прапагандысцкі характар нямецкіх дэкларацыяў і таму імкнуліся найбольш эфектыўна скарыстаць акупацыю дзеля беларускае працы, скіроўваючы намаганні найперш на развіццё культурніцкага руху ды школьніцтва, каб закласці трывалы нацыянальны падмурк на будучыню". Кніжка Юрэвіча — чарговая спроба перагледзець афіцыйна-дзяржаўнае стаўленне да "калабарацыі", спроба ліквідаваць праблемы ў гісторыі Саюза Беларускае Моладзі (СБМ), створанага на Беларусі 22 чэрвеня 43-га.

Галоўнай структурай арганізацыі быў кіраўнічы штаб на чале з Міхасём Ганько, дзявочыя структуры саюза ачольвала Надзея Абрамава. Дзейнічалі акруговыя арганізацыі СБМ, яго павятовыя суполкі, а таксама ячэйкі ў гарадах, вёсках, школах... У статуце саюза пазначалася, што яго мэта — "узгадаваць маладых, ідэйных, мужных і паслядоўных будаўнікоў Новае Беларусі..." А сябрамі арганізацыі былі юнакі і дзяўчаты векам ад 10 да 20 гадоў.

"Несумненна, нямецкія ўлады разглядалі СБМ як будучы інструмент сваёй палітыкі, — зазначае Гардзіенка, — як сродак узгадавання верных прыхільнікаў гітлераўскай Нямецчыны. Аднак беларускія нацыянальныя дзеячы — а менавіта яны непасрэдна кіравалі арганізацыяй — глядзелі на СБМ цалкам з іншых пазіцый. Саюз Беларускае Моладзі стаў школаю беларускага патрыятызму, актыўным прапагандыстам роднае мовы і культуры..."

Кніга Лявона Юрэвіча, беларускага даследчыка, які жыве зараз у Амерыцы, складаецца з успамінаў брата Міхася Ганька — Міколы; з інтэр'ю з Валерам Навіцкім, які падчас нямецкай акупацыі кіраваў СБМ на Случчыне; з лістоў Надзеі Абрамавай.

Лявон Юрэвіч перакананы, што ў беларускай гісторыі мінулага стагоддзя існуюць яшчэ прагалы — тэмы, падзеі, інтэрпрэтацыі — тыя часткі агульнага цэлага, адсутнасць якіх калі й не змяняе карціны мінулага, дык, прынамсі, робіць яе менш каларовай, вузайшай, прасцейшай. "Гэта — вывараныя бачыны з Кнігі Гісторыі. Адшукаць гэтыя бачыны й укладзі іх у Кнігу, няхай адно паасобна з іх — такім бачыцца заданне й сэнс гэтай публікацыі".

Застаецца дадаць, што кніжка Юрэвіча адразу стала бібліяграфічнай рэдэкацыяю, бо выпушчана накладам усяго ў 500 асобнікаў.

Яўген ПАГІН

Купала

Кропля расы ранкам ціхім упала —
Гэта Купала...
Зноўку зязюля гады пракувала —
Гэта Купала...
Шчасце ўначы маладых адшукала —
Гэта Купала...
Прага да праўды людзей аб'яднала —
Гэта Купала...
Мова дзядоў ва ўсю моц загучала —
Янка Купала!..

Трымірэнне

Паўстаў недавер,
Узнік, нібы звер,
У позірку роднага бацькі.
Як быць мне цяпер:
Разладдзя асвер
Пячэ ў ледзянелыя пальцы.

Я выйсьце шукаў
Ды штосьці змаўчаў,
Не ўсё расказаўшы старому.
А ён гэта ўраз
За здраду ўспрыняў —
Больш слухаць не хоча нічога.

Паўстаў недавер,
Узнік, нібы звер,
Як воўк, паміж сынам і бацькам...
Ды чуюцца: "Вер!
Звера таго
Адолее мудрая маці".

Разнясліся хаўтурныя спевы далёка,
Гучна выюць ваўкі, лісы брэшучы услед —
Гэта дзікім лясным шматгалосым патокам
Адплывае дваццаты няспраўджаны век.

Толькі ўбачылі сонца, глынулі паветра —
Як адразу ў ярмо звар'яцелых ідэй.
Не паспелі сустрэць васільковае лета —
Як спазналі мароз густаснежных начэй.

Уразбітым лютэрку людскіх спадзяванняў
Вы заўважыце сёння не казачны сон:
Усучасным лютэрку застыла чаканне,
Нашых продкаў туга ды нашчадкаў праклён.

...Разнясліся хаўтурныя спевы далёка.
Але, не — пачакайце! Мне чуюцца зван
Нарадзіўся й расце, каб божаннем званкім
Назаўжды разгагнаць горкай здрады палон!

Мечыслаў ШАХОВІЧ

Пакуль ёсць ты, Радзіма мая,
праз гады
Я з дарогі ніколі,
ніколі не збочу.
І гляджу так даверліва я,
малады,
Утвае нарачанскія
сінія вочы.

Па расе басанож
хлопчуком зноў бягу,
Хоць мінула гадоў
ад дзяцінства нямала.

І шукаю я
папараць-кветку-тугу,
Што сасніў і уславіў
калісьці Купала.

Адольф ВАРАНОВІЧ

Сябрам

Няўмольна набліжаецца хвіліна,
Якую анік не аддалю,
Калі я гэты белы свет пакіну
І назаўсёды лягу у зямлю.

І без мяне прыходзіць будучы вёсны,
Бруціцца рэкі і шумець лясны
І восень ткаць узорыстыя кросны
Самотнай і задумлівай красы.

А для мяне нічога ўжо не будзе:
Ні росных траў, ні цёплага дажджу...
Таму цяпер я вельмі ўдзячны людзям,
З якімі разам па зямлі хаджу.

Якіх прыветна кожны дзень вітаю,
З якімі радасць і бяду дзялю,
Якіх, як і мяне, не пакідае
Трывога за бацькоўскую зямлю.

А калі ўсё ж апошні час настане,
Я выдыхну нямоглым грудзьмі,
Каб прашаптаць усім на развітанне:
Заўсёды заставайцеся людзьмі!
Май, 2001 г.

Колькі светлых
бярозак-свечак
Асвятляюць лес —
родны дом,
Дуб пасе валуноў-авечак,
Сцеражэ іх
ноччу і днём...
Толькі хмары здалёк —
валацугі

На каменне
цкуюць перуны.
І маланкі —
балючыя пугі
З трэскам сцёбаюць
валуны.

Галіна ЯБЛОНСКАЯ

Вераніка

Мне б назваць цябе, любая, Ганнай,
Так, як звалі прабабку тваю,
Толькі, пэўна ж, для зорачкі яснай
Лепшай долі я ў Бога маю.

Ганна — гэта імя для абраных:
у Карэнінай — боль і адчай,
у Какуевай — іншы каханы,
у Ахматавай — горыч і жаль.

Колькі ў свеце прыгожых імёнаў!
Але шчасця на ўсіх не стае.
Як імя адшукаць, каб да скону
Зберагло ад пакутаў цябе?

І жыццё мне само падказала:
Веранікай дачку назаві,
Каб любілі яе і чакалі
У самых розных куточках зямлі.

Нам патрэбныя ўсім перамогі,
Веранікі нясуць іх з сабой,
Асвятляючы сцежкі-дарогі,
Быццам светач над грэшнай зямлёй,

Вобраз мілы: чароўны нявыкла,
Ажывае ў дзяцінстве, і зноў
Багдановічова Вераніка
Прыйдзе з даўніх, загадкавых сноў.

З зорам сцінна
без Максіма

Ці ведала зорачка, шлях асвятляючы,
Што згасне, пакінуўшы столькі надзей?
Ці думала маці, сыночкаў люляючы,
Што будзе бязлітасным лёс да дзяцей?

Праплыві па зямлі Страцім-лебедзем белым
Яе задумлены, узніўшы Максім.
Застаўся навекі мяежным і смелым,
Такім — палымяным, такім — маладым!

Ужыце цвітуць васількі сінявокія.
Спяць Вераніка Максіму вянок,
Каб сцэрліся ў памяці дні адзінокія
У Ялце, дзе — мора, дзе — жоўты пясок...

Тры святле поўні

Я нічога табе не скажу,
Як жыў я, чаму тужу.
Поўня моўчкі глядзіць у вакно,
Зоркі ў небе патухлі даўно.

Сонны ветрык прылёт на мурог,
Абляцеўшы дзясцікі дарог.
Даспявае, крамяніцца сад...
Нам ужо не вярнуцца назад —

У пляшчотны чаромхавы май,
У вясёлкавы сонечны край.
Лёс не даў нам сустрэцца тады,
Калі месячык пляў малады...

Льбеца з поўні халоднай святла
На сады, на людзей, на сяло.
Кветкі бачаць ружовыя сны,
Хоць вясны не сустрэнуць яны...
Бярэзінскі раён, вёска Любушаны

Зваяваны горад на каленях,
абаронцы знішчаны даўно.
Сіх пажар, раструшчана каменне.
У варожых келіхах — віно.

У мінулым доўгая аблога
І апошняй сечы кроў і пот...
Ворагі святкуюць перамогу:
Скораны яшчэ адзін народ.

Скораны. І ля разбітай брамы
Некалькі чужынскіх ваяроў
Паляць кнігі, вынішчаюць памяць,
Скарбы храмаў і манастыроў.

Нішчыцца пергамент і папера,
Вогнішча шалее на вятры.
Польмя з'ядае ненажэрна
Думкі чалавечыя ў кастры.

Глупства, што напісанае — вечна,
Што яно, насуперак бядзе,
Застаецца на Зямлі навечна,
Быццам хвалі вольныя ў вадзе.

Змрок занадта лёгка Кнігі крые;
Чорныя, нямеюць аркушы,
Хутка — смерць. І толькі ветру крылле
Мёртвы попел будзе варушыць.

Гавораць часам так, што проста тлумна,
І каб жа толькі злыя языкі.
Прывыклі людзі нашы бяздумна
Ляпіць на чалавека ярлыккі.

Хто б ты ні быў — мужчына ці жанчына,
Рабочы, музыкант ці журналіст —
Калі ты патрыёт сваёй краіны,
Адрозу ты і нацыяналіст.

Незразумела, дзіка і абсурдна:
Як можна толькі атаясамляць
Высокае з нікчэмным і аблудным
І на сваю мінуўшчыну пляваць?

Усе народы годна ад калыскі
Нясуць свой скарб і ў шчасці, і ў журбе,
Дык што, яны ўсе — нацыяналісты?!
А наш народ баіцца сам сябе.

Гісторыя. Руіны, абеліскі,
Запыленыя сховішчаў куткі.
Пажоўкля пергаментныя світкі.
Скульныя летанісныя радкі.

Прыдворныя віруючыя коды.
Уладныя князі. Аматыры інтрыг.
І побач з годнасцю —
атрута, здрада, подласць,
Паклён і сцены, звернутыя ў слых.

Гісторыя. Высновы, меркаванні.
Трактоўкі розныя адных і тых жа дзей.
І як адрозніць праўду ад падману,
Як разабрацца ў сутнасці падзей?

Гісторыя, цікава, ёсць хто чысты,
І хто ёсць хто ў мінуўшчыне Зямлі?
І як бы ты ацэньвала фашыстаў,
Калі б усё ж яны перамаглі?

Гісторыя, прабач за гэтыя словы.
Бо дзе мы можам толькі меркаваць,
Ты ведаеш, але не маеш мовы,
Сама не ў стане нешта расказаць.

Я знаю, гэта не твае скажэнні,
А проста ў якасці добраахвотных слуг
З табой павінна быць само сумленне,
Замест стваральнікаў сенсацый і паслуг.

Іначай — ісціна трапляе пад сумленне,
І праўдай лічыцца нахабная мана.
Гісторыя. Маўчыш ты безнадзейна.
Так трэба. Гэта не твая віна.

Вогнішча А. Варановіча

Да школьных, у клетачку, лістоў з вершамі Аляксандра Красоўскага далучыла і лісток "Аб сабе". Яна піша: "Нарадзілася ў 1968 годзе ў самым цудоўным, самым рамантычным горадзе на Зямлі — Віцебску. Віцебскія каштаны — найвялікшы цуд, які даваўся бачыць. Скончыла Віцебскі педінстытут, працую настаўніцай пачатковых класаў Камароўскай СШ Віцебскага раёна.

Мне здаецца, наш горад мае сваю непаўторную аіру дабрыні, рамантычнасці, творчай акрыленасці.

Паззіяў захаплялася заўсёды. Першая ўласная спроба пярэ адбылася ў такім раннім узросце, калі колькасць гадоў можна было запісаць адной лічбай. Маю публікацыі ў абласных і рэспубліканскіх выданнях. У "ЛіМ" асмелілася звярнуцца ўпершыню". Некалькі вершаў А. Красоўскага прапануем увазе чытачоў.

Аляксандра КРАСОЎСКАЯ

Ды шукаюць усё ж ваконца
сярод хмараў прамяні.

Я амаль ужо ў адчаі.
Шчэ занадта квол расток.
Мой анёл яго крыламі
Ад бязлітасці бярог.

Сонца прагнымі рукамі
дакранеца і спячэ.
І калі над камянямі
зноў пляшчота узрасце?

У тым разгадка нашага жыцця
і прызначэнне людскае істоты,
каб адчуваць напоўненасць быцця
імгненнямі найвышэйшай асалоды!

Бывае дзень бязлітасны, глухі,
Калі ўспыхваюць пакутлівыя раны.
Зноў апантаная прылівамі тугі
У распачы аб нечым невызнаным.

Ўгадай мяне, хрышчоную агнём,
з маім паганскім першабытным болям,
хай далікатным позіркам анёла
мае турботы вечныя намоліць.

А я атруты келіх пенны
разліў якраз ў жыццё маё...
Ул. ЖЫЛКА

Бутоны, пругкія бутоны
нерасквітнелых покуль дзён.
Жыцця лагоднага сутонне —
недасканаласці праклён.

Каханні яснавокі прывід,
Узрушанасць і немаг...
Да дна атруты келіх выпіт.
І зноў за вокнамі слата.

Шаноўная рэдакцыя! Калісьці, даўнавата ўжо, на старонках Вашай газеты адбыўся мой пазычны дэбют. Пасля, па накіраванні "ЛіМа", я прымала ўдзел у семінары творчай моладзі ў "Іслачы" (1987 г.). Даўно падрыхтавала зборнік вершаў, але выдаць яго не атрымліваецца. У сучасны момант я не працую, жыўчу, як многія, бедна, у матэрыяльнай нястачы. Але вершы — пішучца, хоць пераважна мінорныя. Нізку іх дасылаю Вам. Мо яны, як і калісьці, трапяць на старонкі паважнага "ЛіМа"?
Г. С.

Галіна САМОЙЛА

Ты — не паратунак, я — не памагатая.
Кожны музіць сам свой шлях прайсці.

Твае вочы, мама, родныя, блакітныя,
Мне глядзяць у вочы і ў душу.
На зямлі і ў небе мы любоўю злітыя.
Ты ў яе магутнасць вер, прашу.

Па прыску дня аднойчы пабрыду,
Пад прыскам дня вугольчыкі знайду.
На вугалі спялю сябе да тла.
Я не адолела свой шлях, я не змагла.

І будзе боль, такі, што не стрываць,
Што змоўкнуць птушкі,
закрычыць трава.
І не паддамся плачу і журбе,
Згару да незваротнасці ў сабе.

Астудзіць ноч мой попел у расе,
Жывой вады крумкач мне прынясе.
Дамоў вярнуся, звяклаю да зла.
Гэта не я даверлівай была.

Па прыску дня аднойчы пабрыду.
У прысак дня разгублена ўпаду.
А я цяпер зайздросчу і маю...
Навошта я спаліла чысціню?..

Сумны лес з апальмі лістамі,
Я пад вечар да цябе прыйду.
Мы ўдвая над ціхай рэчкай станем,
Заглядзімся ў стылюю ваду.
Пацячэ рака па тваёй кране,
Па маіх плячах і галаве.
Памаўчым на беразе няроўным
У пажоўклай, высахлай траве.
Шэры змрок ахутае нам нозі,
Знікнуць нашы цені на вадзе.
Добры лес, выбоістай дарогай
Ты мяне дадому давядзеш.
Скідзельскі раён, в. Бандары

Іван ЛАГВІНОВІЧ

Да ранаў сэрца прыкладу
пейзаж з бярозамі і соснамі.
Здарожанаму, стане мласна мне,
як на тым месцы не знайду
пейзаж з бярозамі і соснамі,
дзе ў цэнтры — храмам волат дуб.

Трыагзінства

Я марыў аб узнёслай, безгаганнай,
прачыстай, як эдэскай раса, —
і мне адкрыўся ў храме лік жаданай
на цымяных старадаўніх абразах.

Зарою велікоднай німб свяціўся.
Я бачыў у адной асобе — тры:
яна ж бо ўвасабляе трыагзінства
жанчыны — маці, жонкі і сястры.

Сплывалі ў Лету туманы падману,
нявер'я расступаліся лясы...
— Будзь маім сынам, мужам,
братам, Янам
ад сённяшняга дня — на ўсе часы!

Марыю-маці і Марыну-жонку,
сястру Марыско ў веры вызнаю.
Я давяраю ім жыцця скарбонку —
душу паспавяданую маю.
г. Баранавічы

Сохнем, вянем асеннім лісцем
У смяротных абдымках Чарнобыля.
Стыне сэрца, а грэла ж калісьці.
У чым мы грэшныя, людзі добрыя?
У смяротных абдымках Чарнобыля
Мы жывём і не бачым выйсця.

Мой шлях

Глухі, бессэнсоўны,
Як сонца без поўні, —
Мой шлях без цябе.

Туманам спавіты,
Слязамі заліты —
Мой шлях без цябе.

Узнёслы, крылаты,
Духоўна багаты —
З табою мой шлях.

Прамы, нескаронны,
Адзіны і родны —
З табою мой шлях.

Люблю, ганаруся,
Навек застаюся
З табою, мой шлях,
Радзіма мая.

Стаю, свае згубіўшы крылы,
Згубіўшы свой адметны лёс.
Маўчаць зялёныя магілы
У міжраддзі хваюў ды бяроз.

І, не марнуючы хвіліны,
аблокаў шэрыя рады
плывуць паціху ў далачыні,
і вецер зносіць іх сляды.

Кветкі

"Все тебе, все тебе, все тебе..."
Вен. БЛАЖЭННЫ

Усё табе — супярэчлівае дзён,
Мае тайныя жахі-малітвы,
Мой начны неспраўдны праклён,
Залацістыя дум аksamіткі.

Усё табе... Недарэчлівы сум
Прыскае да сэрца далоні,
Я хачу, каб аднойчы пачуў
Ціхі шэпат чырвоных півоніяў;

Каб, да кветкі прыпаўшы чмялём,
Піў з улоння таемнага вільгаць;
Каб дрыготкім празрыстым крылом
Ахінуў дасканалую блізкасць.

Тонкаю наміткаю смугі,
Як вэлюмам таемнасці і суму,
Завешаны рачныя берагі
... мае сцішаныя мрой-думы...

Прарасце мая пляшчота
скрозь граніт старых муроў.
Боль прыму, як адзіноту,
неакрэсленасць умоў.

Не прыходзь у горад, Сонца!
Будзь ласкава, абміні!

Непадалёку ад Гродна на левым беразе Нёмана стаіць вёска Дарашэвічы. Тут у 1935 годзе нарадзіўся Васіль Гайда. Лёс вызначыў яму самую мірную прафесію — будаўніка. Ён працаваў на будоўлях майстрам, прарабам, будаваў жылыя дамы, масты, іншыя аб'екты, пры яго непасрэдным удзеле ў Гродне ўзведзена першая дзевяціпаверховая. І яшчэ. Ёсць у Васіля Гайдзі запаветны заняткаў — будаўнік піша вершы. Ягоньня радкі, як вянец зруба, кладуцца важка і грунтоўна, каб свяціцца пад промнямі беларускага прынеманскага сонца.

Юрка ГОЛУБ

Нёман

Бы грываю, пазарасталі
Травой густою берагі.
Масты з бетону і са сталі
Глядзяць у глыбіню ракі.

І пад мастом, бы пад дугою,
Імчыцца Нёман шпарка ўдаль.
І мне так хочацца парою
У лодку сесці і — гайда.

У вайка свая навука

Спыніўся статак на паляне.
Авечак чулася бляяне,

Васіль ГАЙДА

Пастух стаяў, вучыў ваўка,
Каб не бадзяўся па раўках,

Клыкоў не выстаўляў сваіх
І не хапаў авец старых,
А вучань слухаў і штодня
Са статка выкрадаў ягня.

Вучыць яго — дарэмны справы,
На злодзее няма ж управы,
Хоць чараду ўсю раздзярэ
І чорт яго сам не бярэ.

Ды ёсць на ваўка усё ж законы,
Што заганяюць у загоны,
На іх жа не дзеля забавы
Вядуць са стрэльбамі аблавы.

Уладзімір ШПАДАРУК

Добры дзень, паважаны "ЛіМ"!
Дасылаю вам нізку вершаў свайго мужа Уладзіміра Шпадарука (на жаль, сам ён не можа гэтага зрабіць з-за хваробы). Можна, што-небудзь і зацікавіць газету, якую Валодзя кожную пятніцу чакае і чытае з задавальненнем. Усяго вам добрага!

З павагай, Ніна ШПАДАРУК

Пачуці ўшчэнт разбіты,
На сэрцы — туга і боль.
Чатыры сцяны і столь —
Такі майго лёсу набытак.

Траннае слова

Памяці У. НЕМІЗАНСКАГА
Ён слова траннае шукаў
У слоў бязмежжы,
Калі пісаў, калі ваяў
Душою вершы.

Хітрыць, халтурыць не умеў.
За што б ні браўся,
Удзячным полымем гарэў
У светлым трансце.

Сябе не шкадаваў нічуць —
Настаўнік, сейбіт.

Торкія думкі

Ногі не хочуць хадзіць,
Вочы не хочуць глядзець.
Як з гэтым болям жыць —
Думаеш ноч і дзень.

Громам раптоўным з мябэс
Стрэліла ў сэрца бяда.
Далі зламалася восты,
Лёсу правіснуў дах.

Меней усё святла,
Цемра усё цяжней,
Радасць згарэла датла,
Зніклі іскрыні з вачэй.

Чатыры сцяны і столь —
Такі майго лёсу набытак.
Усімі на свеце забыты.
Чатыры сцяны і столь.

Старасць

Бусел на страсе
Шчасце не прынёс
Дому.
Ходзіць па расе
Ля старых бяроз
Стома.
Села на парог,
Хустачку зняла,
Слабасць.
Сто ці больш трывог
Плача ля стала
З бабай.
Знічку запаліў
На аконным шкле
Вецер.
Доўга ноч балаць.
На падлозе след
Смерці.
А дачка не ідзе,
І сыноч не тут
Любы.
Горка. Дзень у дзень
Адзіночкі кут
Губіць.

Мама

Твае рукі, мама, цёплыя і мяккія,
Валасы мне гладзяць і душу.
У жыцці няпростым я была ўсялякаю.
Не крыўдуў на зло маё, прашу.

Як мне сумна, мама, што з табой
дзяліла я
Боль сваіх памылак і няўдач.
Вучыць лёс і ў страхах чуць сябе
шчасліваю,
Я вучыцца ўмею, ты не плач.

Нараканні, мама, думкі вінаватыя
За лясы і моры адпусці.

Парнас

Заўсёды напашэўку папера і самапіска —
запісваць нашантанья Музаю радкі.
Парнас — гара крутая, звяршыня няблізкаяй.
І кожны верш — прыступка.

Нямала мне такіх
прыступак трэба ўзвесці,
каб апынуцца ў храме
прыгожага пісьменства
між выбітных майстроў
дасведчаным пазтам і надпіс, хоць на браме,
пакінуць для нашчадкаў: "Ія спазнаў любоў!"

Рамантыка

Абжыты кут здаецца сумным лядам.
Пакратаць трэба, што лязыць далей
Жаданне зазірнуць за далагляды
дапытлівым спакою не дае.
Даверышыся заснежаным прасторам,
у гурбах загрузаючы, брыдзеш.
Не ведаеш, да шчасця ці да гора
на гэты раз сцяжынку пракладзеш.

Трыялет

Пейзаж з бярозамі і соснамі;
у самым цэнтры — волат дуб.

Глядзі: анёлы вунь нясуць
Яго у неба.

Мяне не трэба шкадаваць:
Маўляў, ён хворы і нямоглы.
Хай мая доля — хлеб палёглы, —
Мяне не трэба шкадаваць.
Мая шчэ ліра не замоўкла
І струны, як раней, гуцаць.
Мяне не трэба шкадаваць:
Маўляў, ён хворы і нямоглы...

Жыццё — як мокрая апуча,
Смуродзіць толькі — не гарыць.
І так ад гэтага балюча,
І сэрца беднае шчыміць.
Зацятыя, кудысьці крочым,
Усе невідучыя амаль.
І толькі сонейка з-за хмар
Нам усміхаецца прароча.

У смяротных абдымках Чарнобыля
Мы жывём і не бачым выйсця.

Для прафесійнікаў і шырокай аўдыторыі

Беларуская акадэмія мастацтваў — гэта, так бы мовіць, галоўная кузня кадрў нацыянальнай культуры. Але акадэмія — установа не толькі навучальная, але і навуковая. Зразумела, гэта не Акадэмія навук, але ў сценах БелАМ вядуцца сур'ёзныя даследы па ўсіх галінах мастацтва, асэнсоўваецца напрацаваны дзесяцігоддзямі вопыт трох факультэтаў — тэатральнага, мастацкага, факультэта дызайну. Сведчанне гэтаму — выхад у свет другога нумара "Запісак Беларускай Акадэміі Мастацтваў" — "Альманах 99/2".

Першы нумар быў успрыняты культурніцкай грамадою як унікальная з'ява, і вось гэтая з'ява набывае перыядычнасць. Наклад "Альманаха" невялікі — усяго 500 асобнікаў. Відаць, большай раскошы акадэмія, у якой хапае матэрыяльных праблем, дазволіць сабе не можа. Шкада... Бо выданне прыемна трымаць у руках, прыемна гартаць, цікава чытаць. Альманах мае чатыры раздзелы — "Тэорыя і гісторыя мастацтва", "Мастацкая школа і вопыт: праблемы, перспектывы", "Хроніка жыцця Акадэміі", "З гісторыі Беларускай акадэміі мастацтваў. Творчыя партрэты выкладчыкаў БелАМ". Большасць аўтараў "Альманаха" бярэ непасрэдны ўдзел у навукальным працэсе і навуковых даследах у БелАМ. Але ёсць і такія, што не выкладаюць у акадэміі, але тым не менш таксама блізка ўспрымаюць праблемы нацыянальнай культуры і нацыянальнай мастацкай школы.

У шэрагу артыкулаў прысутнічае нечаканы погляд на пэўныя з'явы беларускай культуры, ёсць публікацыі і адкрыта палемічныя. Макет другога нумара "Альманаха", як і першага, рабіў мастак У. Савіч. Пры ўсёй спецыфічнасці выдання і зарыентаванасці яго на дасведчанага чытача, ён цікавы і чытачу паспалітаму. Рэдакцыйная калегія ўжо рыхтуе трэці нумар. П. В.

Кніжная серыя пра глыбінку

Летапісны збор аб малой радзіме — так можна без перабольшвання назваць кніжную серыю, якую распачало тры гады назад прыватнае мінскае выдавецтва "Пейто" ў асобе яго дырэктара Віктара Хурсіка і пісьменніка Алеся Карлюкевіча, які выступіў рэдактарам серыі "Ведаць свой край Беларусь".

Дарэчы, адной з першых кніг была праца самога Аляксандра Мікалаевіча са споведдзю аб сваёй малой радзіме на Пухаўшчыне. І вось на працягу гэтага часу выслікамі прафесійных краязнаўцаў і проста заўзятых аматараў мясцовай даўніны ў выдавецтве выйшла ўжо восем чудаўных кніжак пра, здавалася б, звычайныя беларускія вёсачкі. Пры знаёмстве ж з выкладзеным матэрыялам высветлілася, якая багатая і цікавая ў іх гісторыя, якія непараўнальныя, адметныя культура, побыт, тапаніміка, фальклор і якія чудаўныя, працавітыя, гераічныя людзі.

Але сюрпрызам у гэтым шэрагу аказаліся дзве працы старшыні Хальчанскага сельсавета з Веткаўшчыны Уладзіміра Цейкіна, дарэчы, заатэжніка па спецыяльнасці, вядомага дагэтуль серыяй вучэбных і навукова-папулярных кніг пра жывёлагадоўлю. Мне, як земляку У. Цейкіна, прызнаюся, прыемна было азнаёміцца з яго спробамі ў летапіснай справе: аповедамі пра вёскі Хальч і Радуга Веткаўскага раёна. А цяпер у выдавецтве рыхтуецца яшчэ адзін краязнаўчы нарыс "Навасёлкі". Рыгор ГАНЖУРАЎ

Надзея САЛОДКАЯ

У чарговы паўтор дзіравы
Вылятаюць імгненні-птахі —

Ці то дзеці, можа, ўнукі
Шчодрой Вечнасці і Сусвету.
Працінаюць стагоддзі рукі
Праз мяне у сіваю Лету.

Паўтараюцца поры года
Непаўторнасцю успрыняця —
Усё жыццё падбіраю коды
Да тайніцаў свайго багацця.

Што ж, пакуль я шчырая,
Наталяйся, пі!
Перад далінім выраем
Развітанне спіць.

Уздыхнулі, грукнулі
Колы на разбег,

Сосны даўгарукія
Нікнуць у журбе.

Раніцай прыцішанай
Абарваўся спеў.
Песня — трэцій лішняю...
Толькі сум паспеў.

Гэты свет — ноч і дзень — часу мера...
Я, як вораг закліяты сабе.
Срэбрам свеціцца зорка Венера,
Па-над лёсам змарудзіўшы бег.

Упытаннях забытаўся розум,
Падсвядомаць хавае разлік,
Захмялеўшы ад поўнае дозы
Непрытульнасць прастуе ў цалік.

Гэты свет, гэты стогн, гэта ростань...
І тугі аднавокі прыцэл.
Неўспадзеў невідучаму проста
Захлынуцца у хмельнай рацэ.

Алесь КЛАЧКОЎ

Каміні

Ніколі не знойдзеш ратунку,
Знікаюць палацы і мур.
Няма ў гэтым свеце прытулку,
Няхай жа не будзе й хаўтур.

А вецер за вокнамі стогне,
На дрэвы кідае імжу,
Хоць кожнае з часам засохне,
Па-іншаму зараз гляджу.

Не будзе сканчэння жывому,
Нарэжучь з засохлага дроў,
І з полымем свету другому
Адыдзе іх цёплая кроў.

Нічога не вернецца з далі,
Туды і дарогі няма.
Дарэмна палёгкі чакалі,
Туга не праходзіць сама.

Няўпэўненасць вочы студзіла
І ветру амаль не было.
І сонца з-за хмар не свяціла,
А думкі па колу вяло.

Чаканне як сэнс спадзявання.
Чого і адкуль — не скажыць.
І гэтак да самага рання
З тугою жыццё стасавыць.

Іна ГАЛІНОЎСКАЯ

Незабыўны вобраз

Развялі нас умоўныя межы,
А твой вобраз у думках жыве.
Пакланяюся Белавежы,
Ты адданы славутай Няве.
Сэрца ўпотаі спатканне прароча,
Сазравае каханню раскок.
Разрасціся шырока ён хоча —
Прынясі жыватворны глыток.
Ты маўчыш, ты жывеш у нязнанні.
Як адправіць, на хвалі якой
Мой прыглушаны голас кахання,
Каб пачуў сваёй добрай душой.
Нам, напэўна, не зведаць сустрэчы.
Іранічна так вызначыў лёс.
На яго наракаць недарэчы.
Дзякуй лёсу, што мары узнёс.
Калі ж я ад зямлі адарвуся,
Апынуся за даллю аблок,
Пабывай у маёй Беларусі,
Пад бярозкай пастой хоць разок.

Тамара МАЗУР

Кожнаму сваё

Ёсць сяброўкі, верныя сябры
Тут, у шматпакутнай Беларусі.
Тут, дзе смуткам скутыя бары,
Ні на кога з хціўцаў не злуюся.

Кожнаму — сваё, з усімі — Бог.
І няпраўда: ён пароўну дзеле —
Некаму багацце — як астрог,
І высокі чын — як прышч на целе.

У мяне ж ні грошай, ні чыноў,
Проста так — сама ў сабе варуся.
За свайго і за чужых сыноў
Кожны вечар перад сном маюся...

Нельга

"Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не гасцем..."
Гэтую песню прапець лягчэй,
Чым пабыць у радзімай вёсцы.

Мноства клопатаў дзень за днём,
Выжыванне і спахыванне.

Настальгічны прысніцца сон —
Вось і ўсё маё ратаванне.

Ды чым далей свой воз цягну,
Чым глыбей спазнаю я існасць,
Тым мацней адчуваю віну
За сваю гарадскую прышласць.

Усё часовае тут, як дым,
Хоць паверыць мне цяжка ў гэта,
Нельга быць душой маладым
Без вясковае казкі лета.

Нельга гэтак жа прырасці
Да чужой зямлі, як да роднай,
І без веры ў свой род прайсці,
Нельга вытрымана і годна.

"Трэба дома бываць часцей..."
г. Стоўбцы

Галіна КАСПЯРОВІЧ

Заручыны

Твая уладная бязважакая рука
Маю далоньку пад сабой хавала.
Зямля нас гушчала, як лодачку рака.
І слодыч неба вочы закрывала.

А вусны прагнулі глыточка чысціні,
Май сэрцы лашчыў звадна праз аблокі —
Нібы навечна нас імкнуўся парадніць,
Нібы ўсур'ез жадаў наблізіць рай далёкі.

...Стралою стоенасць рассеклі
дзве душы —
І рэха падхапіла воклік: "Любы!..
Жыццёвым бурам хай не ўдасца заглушыць
Прысуд вякоў, з якім ідзём да шлюбу.

Разгубленасць

Залева абдымае хату,
Нібыта ставіць перад фактам,
Што да мяне табе — ні-ні.

І скрухай дыхаюць агні:
Паўсюль тваіх прызнанняў краты.
...Ты ж ратаваў... Як стаўся катам?

Іна АМЕЛЬЧАНКА

Белая Птушка

У белых пялюшках,
на мяккіх падушках
загойдаў — загушкаў
сон Белую Птушку.

У чуйнай прасторы,
маўклівай прасторы,
не помнячы стомы,
маліліся зоры.

Магутны наш Божа!
Ва ўсіх падарожжах,
на ўсіх бездарожжах
ратуй ад бязбожжа!

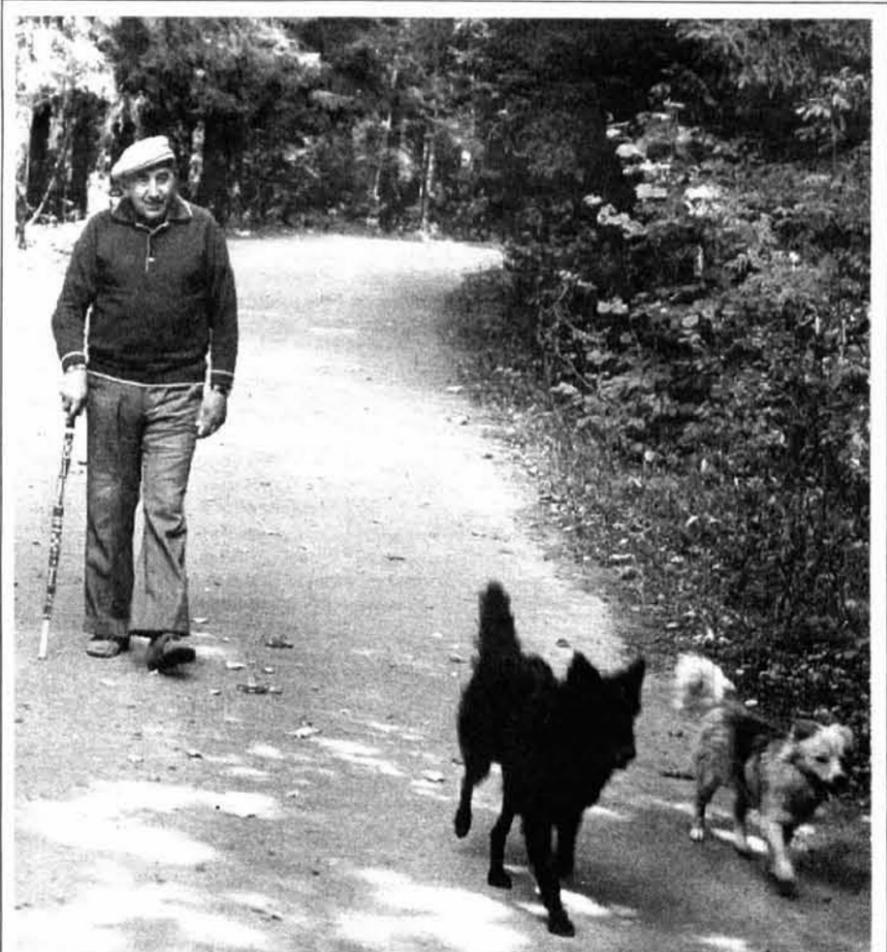
Ратуй ад двурушша
Раз'юшаных катаў
дзяцей гэтай Птушкі —
малых птушанятаў.

У золкім палоне,
нясцерным палоне
няхай не патоне
прыродны іх сорам!

Няхай не патоне
прыродны іх гонар,
паходны ўзвіецца
над сіняю азёраў!

Зіхціць хай над светам
двухколерай стужкай
імя іхняй маці,
імя Белай Птушкі...

Над беллю пялюшак,
спакоем падушак,
не помнячы зморы,
маліліся зоры...
г. Беразіно

Сяргей Грахоўскі ў Каралішчавічах, 1975 г.

Фота Я. КАЗЮЛІ

Валянціна Адударова нарадзілася ў 1941 годзе ў вёсцы Хадзьявічы Слонімскага раёна. Закончыла філалагічны факультэт БДУ і працавала настаўніцай у вёсцы Елка на Зэльвеншчыне.

Яе вершы друкаваліся ў раённай газеце "Праца", "Слонімскай весніку", у зборніку паэтаў Гродзеншчыны "Краю мой — Нёман" (1986), часопісах "Роднае слова", "Работніца і сялянка" і іншых рэспубліканскіх выданнях. Яе першая і адзіная самастойная кніжка выйшла ў 1994 годзе ў Слонімскай друкарні з дапамогай будаўніча-мантажнага прадпрыемства. У 1995 годзе пасля цяжкай хваробы паэтка адышла з жыцця. Яе вершы даслала ў рэдакцыю дачка Ала.

Валянціна АДУДАРАВА

Тут нельга не паэтам нарадзіцца...

Чамусьці між паэтаў больш вясковых, Сялянскіх, хлебаробавых дзяцей. Ты, родны кут, даеш ім, пэўна, словы — прыгожыя і ў шчырай працаце.

Дзе бусла ўбачыў першы раз у небе, Дзе босы бег па лугавой траве, Дзе, сэрцам прыпадаючы да глебы, Адчуў, як дыхае яна, жыве,

Дзе спева птушак чуў не на пласцінцы, Не на экране захад назіраў — Тут нельга не паэтам нарадзіцца. А як не нарадзіўся — дык не стаў...

Не скажу

Не! Не скажу, што лёгка пішацца, Што тэм прыбой, а слоў паток. Па нітцы, па штрыху, па рысачцы Для дум-асноў шукаю ўток.

Не, не скажу, што цяжка пішацца, Што тэм няма і слоў няма,

Бо ўсё вакол мяне датычыцца, І голас сэрца не стрымаць.

Аднавяскоўцы-гараджане

Змялеў калодзеж на двары, Вады з яго ледзь-ледзь дастанеш. Сам гаспадар — дзядок стары, А дзеці ў дзеда — гараджане.

Прыедуць часам — у бары Сабраць грыбоў ці ягад летам Або падкінуць да старых Дзяцей — Артура з Вялетаў.

Увосень абяруць садок, (Тут блізка, балазе, — дзве мілі.)

Бабуля рада, рад дзядок: "Ах, дзякуй, дзетка! Не забылі!"

Чаму прывыклі так лічыць, Што выйсіці ў людзі — з'ехаць з вёскі?

Хоць і варушацца ў душы Сялянства гены — адгалоскі?

Змялеў калодзеж на двары, Вады з яго ледзь-ледзь дастанеш. Дзе ж вы, зямлі гаспадары, Аднавяскоўцы-гараджане?

Дык лепей што?

Не адпадае, як ты ні мудры, Жаночых спраў штодзённы груз і ноша. Стварай утульнасць, прыбірай, вары Ды з мужам будзь ласкавай і харошай.

Але тады, як гэтага няма, Як пасвятлееш — вольная — абліччам, Як гаспадыня ты сабе сама — Цябе ніхто шчасліваю не лічыць.

І цёмнай ноччу, і ў святлыя дні Цябе сумненне апануе ўпотаў. Дык лепей што — свабода з адзінотай Ці воз клопотаў, поўны цэпльні?

Дзень добры, глог!

На скрыжаванні палявых дарог, Дзе луг мяжуе з ільняным палеткам, У майскі дзень квітнее пышна глог І пчолаў хор хвалу спявае кветкам.

Дзень добры, глог! Ці памятаеш ты, Як многа год таму над дасвеццем Кружыў галовы пах твой, а кусты Ад воч чужых нас закрывалі веццем.

І як да вуснаў вусны прыпадалі, Тады зямля нібы пляла з-пад ног. Але шпылькі глогу нагадалі: "Не перайдзі дазволены парог".

А зараз на спатканне каля глогу У майскі дзень мая дачка ідзе. Я ж сунімаю ў сэрцы боль, трывогу Настоем белых кветак на вадзе.

Дума

Сцвярджае атэіст: душы няма. Яе, маўляў, і не бывае ў людзях. А я сцвярджаю, бачыла сама: Яна была, і ёсць, і вечна будзе.

У праўды часта вострыя вуглы. О колькі правяралі іх на мужнасць! Іх рэзалі, тапталі, як маглі, З іх кпіла раўнадушная акружнасць.

Сцвярджае атэіст: няма душы. Дазволь не пагадзіцца са сцвярджэннем. Бо дзе тады, па-твойму, адкажы Жывуць Спагада, Смеласць і Сумленне?

Уласны рай

Крышталёна-дыяновы ўласны рай... Тут не ступай, а гэта не чапай. Тут калідор пакоем стаў прыёмным, А погляд гаспадыні — падазронам. Тут дзетка бегату і смех вясёлы Расцэньваюць амаль што як крамолу. Тут бог і ідал — імпартная рэч —

Не ў дом завабіць — гоніць з дому прэч. І цягне холадам з музейнай той цішы. Усё тут ёсць, адно няма душы.

Спеў абарвала куля

15 снежня 1934 г. быў абвешчаны "Приговор военной коллегии Верховного суда Союза ССР в гор. Киеве по делам о террористах-белогвардейцах", якія абвінавачваліся "в подготовке террористических актов против работников советской власти". Ваенная калегія пад старшынствам жахліва выдомага Ульрыха прысудзіла 28 чалавек да расстрэлу. Сярод іх было 15 пісьменнікаў.

У ліку расстрэляных быў і Змітро Ляўчук, які нарадзіўся ў вёсцы Лепясы каля Кобрына ў 1898 годзе. Яшчэ ў час вучобы ў Берасцейскай гімназіі юнака залучылі ў свае шэрагі бальшавікі. Адсюль у гады грамадзянскай вайны жыццёвым шлях ваявалі яго ў ЧК, Службу ў Беларусі. У 1923 г. Змітро Ляўчук пакінуў службу, паехаў у Кіев і там цалкам заняўся літаратурнай працаю, як паэт Дмытро Фалькіўскі.

Камуністычныя ідэалы, за якія змагаўся ён, развешаліся ўшчэнт. Настаў час асэнсоўваць і падзеі, і свой удзел у іх. Ён знайшоў у сабе сілу, каб гаварыць праўду. У той час, калі грамадзянская вайна і жорсткасці бальшавікоў усхваляліся, як

рамантыка, гераізм, доблесць. Калі замоўчаліся ўсе жахі братазбойства, узамежнага вынішчэння, нянавісці і азвэрзласці ад крыві. Ён бачыў, што найлепшыя ягоныя маладыя гады былі змарнаваныя ніза што. Адзіным "набыткам" была хіба толькі хвароба — сухоты. "Час пад коламі чыгунымі струсчыў юнню маю да тла", — пісаў паэт.

Рэчаіснасць гняла яго, часам выбухала гневам у паэтычных радках.

Праўдзівае слова паэта ў час, калі шырока разгорталася вынішчэнне ўкраінскай інтэлігенцыі, адгукнулася помстай сталінскай улады. Таму былы чэкіст у абвінавачным акце і прысудзе стаў, як і ўсе астатнія, "тэрарыстам-белогвардзейцам, узброеным рэвалюцерам і ручнымі гранатамі".

У адным з вершаў Д. Фалькіўскі пытаўся ў самога сябе: "Спяваць яшчэ? Ці ўжо даволі?". І адказаў сабе: "Спяваць! Спяваць, пакуль мне жыць!". Але куля ката абарвала ў самым росквіце і жыццё паэта, і ягоны спеў.

Мярцее сэрца... Сэрца струпянела А ў галаве адно: заб'юць ці не? Ляжу здранцвелы між калоссяў спелых, Як быццам у труне.

І слухаю, як скардзіцца калоссе, Што кулямёт сячэ іх: ту-ту-ту, Што не таму, хто селяў, давалося ў снапы вязаць, пасечаных, іх тут.

За дратамі ў небе маладзік, За дратамі медзь на касках варты А пажоўклы ліст гуляе ў карты, Ціха падае на дрот, на штык.

І маўчаць, бы ў сне, панура вербы, Толькі вартавыя "тук" ды "тук" Вось каб выхапіць вінтоўку з рук І махнуць у свет цяпер бы

Ды гудуць сталёвыя драты, А між імі і за імі — цені: Лішні рух — і ў гібельным трымценні Упадзеш на штык, як лісце, ты.

Дні бягуць. За імі зноўку восень, Над вярбою ўзыйдзе маладзік Лагер... Медзь на касках... Штык...

Дзівосы!..

Дождж Снег растае, бы смала, Ён з разгону — кідком на сцяну А яна ручаня працягла: — Капеечку, дзя..., хоць адну... — Басанож, ды на бруку туп-туп На галоўцы — хусціна з мяшка Скарчанела, сцінела, бы труп, І сама, і малая рука.

Зазірае ў абліччы усім О Божухна мой! Як тут стрываць! Сіраціна... Малеча зусім! І ўжо на брук — прасіць, жабраваць. Дождж сячэ ўсё. У гэткую золь Нават сабаку не выганяй І ў дзіцяці скрывіў вусны боль: — Дзядзечка, голубе, дай!.. На тым "дзядзечку" шапка з бобра Ён зірнуў: — Пшла к чэрту, шпана!

Страшыць гуд правадоў на вятрах Дождж... Мокрадзь плыве. Хутка вясна!

У блакіце ранкі... У блакіце росы У блакіце восень у садах Неўзабаве іней упадзе бялёсы На рудую пожню у палях.

І самотны вецер праімкне па сёлах, Развіне палотны туманоў Загалосіць журна, песняй невясёлай Цішыню разбудзіць між садоў.

А калі на долы смутак сядзе, восень Нематой палеткі ахіне, Толькі пауцініне, ды нябёсаў просінь Прыгадаюць людзям аб вясне.

Спяваць яшчэ? Ці ўжо даволі? Не... Не... Мой спеў няхай гучыць. Няхай нясуць яго ў раздолле Вятры, у далеч імкнучы.

Няхай віе вянкi з шыпшыны, З вясновых ласкавых дажджоў, Ад бур у свеце хай спачыну, Забуду ўсё, што я прайшоў.

І хоць я ўжо недамагаю: Спяваць! Спяваць, пакуль мне жыць!.. Пакуль душа квітнее маем, Твая... мая... пакуль гарыць!

Пакуль нам песні сілу будзяць: Звіні, мой спеў, нібы струмень!.. Хай спевам сустракаюць людзі Свой прайшлы дзень, шчаслівы дзень.

Спяваць яшчэ? Ці ўжо даволі? Спяваць! І моц у сэрцы мець! Яшчэ цвітуць валожкі ў полі, Яшчэ вясне ў душы квітнець

Пераклаў з украінскай Алясь ТРАЯНОЎСКІ

Дмытро ФАЛЬКІЎСКІ

І дзень мінуў... Вось ноч ужо з-за хмары Паўкружжа месяца ахутала імглоў, І цені дрэў, як нейкія пачвары, Разбегліся па стоптанай ралі рудой.

Зямля крычыць: — Ах, дайце мне нарага! — З адчаем рукі ўгору узняла, А вецер падхапіў яе трывогу — Ратая кліча ён з далёкага сяла.

Ды той маўчыць... маўчыць і не прагнецца, Хоць лета ці зіма, хоць восень ці вясна — Ужо трэці год тут крык савы снуецца На хвоях, на ралі... — Вайна!

Адзін раз грывнулі гарматы, Авёс схліўся і дрыжыць, А за аўсом, паблізу хаты, Праклёны, лён і стогны: — Жыць!

Другі раз грывнулі гарматы, І жыта ў полі ажыло Пад кулямётам: — Та-та!.. Та-та!.. Не кліч, не кліч мяне ў сяло!

Раз трэці грывнулі гарматы, І змоўкла ўсюды ўсё і ўсе — І тыя ў ямах побліз хаты, І тыя ў жыце, у аўсе.

Калі яшчэ раз прагрывела Стральба далёкая з гармат — Шмаццё ў крыві заместа целаў І папалішчы заміж хат.

А там, дзе льну загон шырокі, Мярцаюць позіркам вачэй Упёрся хтосьці пад аблокi, Пракляўшы войны і людзей.

Заціхла трохдзюймоўка, На змроку выпаў снег. Самотны месяц воўкам Над пушчаю прабег.

На золку тут грывела, Дрыжала і гуло, І бліскавіцы стрэлаў Шугалі над сялом.

Цяпер маўчыць гармата, У высь нябёс прыцэл, Уткнуў зрок хітраваты, Бы ў месяц лучыць стрэл.

Чакае, мо ў шынеці Зноў скажа хтось: — Снарад! — І завішчаць шрапнелі, Нібы жалезны град.

Ды ўжо ніхто не скажа: — Управа паварот! — Дапрадзена ўжо пража, Спыніўся калаўрот.

Каманда на лафеце Навек заснула, спіць Не ўзняць іх пеўням трэцім, Трубой не разбудзіць.

Сціскаю я гарачую вінтоўку І шлю за стрэлам стрэл уджоўж мяжы: Няма нас ужо не ўстане зноўку, Няма нас, палеглых, тут ляжыць.

Прайшлі адны... Услалі шлях снапамі, — Снапамі цел, разможджаных галоў, — Цяпер жа смерць ужо ідзе за намі Пад крык і плач разбуджаных палёў.

Званы

I
 Чуеш — сані дзесьці й зvon —
 Срэбны зvon!
 Колькі радасці і шчасця
 выклікае ён!
 Як звiнiць, звiнiць, звiнiць
 Скрозь марознае паветра!
 Неба ў зорках зiхацiць
 I сузор'ямi блiшчыць,
 Зvонам поўны подых ветру!
 Пералiвы срэбных струн
 Згучны песням даўнiх рун,
 I звяночкi у свет цэлы пасылаюць
 свой паклон —
 Дзiўны тон, тон, тон, тон,
 Тон, тон, тон —
 Светлы і гулiвы, меладычны тон.

II
 Блаславеў вясельны зvon —
 Велiчальны зvon!
 Залаты і поўны шчасця,
 гарманiчны ён!
 Скрозь начы таемны сон
 Чысты тонкi перазvon
 Згодна з песняй голас свой
 Падае;
 I празрыстаю ракою
 У галубчыны пакоi льецца месяц —

Раздае
 Бель начы ў святых келi —
 Зvонам поўнiцца вяселле!
 Якi зvon!
 Ясны зvon
 I пра будучае шчасце
 I парывы юнай страсцi
 Мроiць ён —
 Гэты зvon, зvon, зvon!
 Юны зvon, зvon, зvon, зvon
 Зvon, зvon, зvon —
 Пералiўны залаты вясельны зvon!

III
 Медны дзесь трывожны зvon —
 Грозны зvon!
 Што за жахi, боль і крыўду
 спараджае ён!

Сполах чутны у паветры —
 Быццям з найглыбейшых нетраў
 Духi рвуцца гора зваць,
 Б'юцца, плачуць і крычаць
 Так нязгодна!
 Раздуваючы звыродна полымя,
 што ўсё мацней
 Дзiкай лютасцю шугае,
 разгараецца ярчэй,
 Скача, рвецца ўсё вышэй;
 А надзея — усё слабей;

А агонь ўсё прагне болей
 Знiшчыць — зараз цi нiколі —
 Тварык месяца лагодны!
 Медны стогн, стогн, стогн!
 Разбуральны, жорсткi стогн!
 I адчай
 Рве званы лязом тупым;
 I ад распачы сляпым
 Стаў замучаны бядою небакрай.
 Ловiць неспакойна вуха
 Гоман гнiюсны,
 Смех распусны
 Польшы прылiваў скруху!
 Так гудзiць і б'е набат —
 Рэзкi гук,
 Сэрца стук,
 Зноў прылiў і зноўку спад
 Гнеўнай сiлы, што няўмольна
 пасылае нам набат —
 Б'е набат —
 Зноў набат, набат, набат,
 Б'е набат —
 Распач, гора, гнеў,
 пакуту шле набат!

IV
 Чуеш — там жалезны зvon —
 Цяжкi зvon!
 Пахавальны, развiтальны,
 сумны-сумны ён!
 У нямым паветры ночы
 Болям ў сэрцы ён грукоча,
 Быццям гукi ўсе залiся
 ў слэзны тон!
 Горка, хмурна і дрыготка
 Стогне ён iржавай глоткай —

Хворы стогн.
 I знявераны людзi,
 Што глядзяць ў адчайным спудзе,
 Бачаць — ён,
 Той, што гулкi зvon кранае —
 Цёмны, цяжкi, нудны зvon —
 Сэрца ў камень апранае,
 Насылае змрочны сон —
 То не людзi пазiраюць —
 Вурдалакi вялятаюць
 I рагочуць; —
 I званы iзноў рагочуць,
 Цар iх злосны цёмнай ноччу
 Пахавальны спеў складае,
 З дзiкай радасцю чакае
 Гiмн сабе з-за небакраю
 I з насмешкай зазвае
 На вядзьмарскi свой разгул;
 Зvon ужo ў працяжны гул
 З распачу перарастае,
 Разрывае
 Пералiў самотных струн,
 Згучны жалбе даўнiх рун;
 Грукат і няспынны гул —
 Змрочны гул, гул, гул —
 Распачны, пякучы гул —
 Хрып і скрыты рваных струн,
 Рэзкi гул, гул, гул —
 Згодна плачу даўнiх рун,
 Стomлены, адчайны гул —
 Доўгi гул, гул, гул —
 Зацяжны магільны гул —
 Страшны гул, гул, гул, гул,
 Гул — гул — гул —
 адпявальны, пахавальны,
 чорны гул.

Пераклад з англійскай Наталлі ЛАМЕКІ

ЛІТАРАТУРА
 I МАСТАЦТВА

ЛіМ

ЛІТАРАТУРА
 I МАСТАЦТВА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ

Саюз беларускіх
 пісьменнікаў;
 рэдакцыя газеты
 "Літаратура і мастацтва"

ВЫХОДЗІЦЬ
 З 1932 ГОДА

Галоўны рэдактар
Алесь ПІСЬМЯНКОЎ

РЭДАКЦЫЙНАЯ РАДА:

Вольга БАРАБАНШЧЫКАВА
 Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
 Павел ВЕРАБ'ЕЎ,
 Алесь ГАЎРОН —
 адказны сакратар,
 Мікола ГЛЬ,
 Алесь МАРЦІНОВІЧ,
 Яўген РАПН,
 Людміла РУБЛЕЎСКАЯ,
 Віктар ШНІП —
 першы намеснік
 галоўнага рэдактара

АДРАС
 РЭДАКЦЫІ:

220005, Мінск,
 вул. Захарова, 19

ТЭЛЕФОНЫ:

прыёмная рэдакцыі — 284-8461
 намеснік галоўнага
 рэдактара — 284-8525,
 284-7985

АДДЗЕЛЫ:

публіцыстыкі — 284-8204
 пісьмаў і грамадскай
 думкі — 284-7985
 літаратурнага
 жыцця — 284-8462
 крытыкі
 і бібліяграфіі — 284-7985
 паэзіі і прозы — 284-8204
 музыкі — 284-8153
 тэатра, кіно — 284-8153
 выўленчага
 мастацтва — 284-8462
 фота-
 карэспандэнт — 284-8462
 бухгалтэрыя — 284-8462
 Тэл./факс — 284-7965

Пры перадруку просьба
 спасылка на "ЛіМ".
 Рукапісы рэдакцыя
 не вяртае і не рэцэнзуе.
 Пазіцыя рэдакцыі
 можа не супадаць
 з меркаваннямі
 і думкамі аўтарай
 публікацыі.

Набор і вёрстка
 камп'ютэрнага цэнтра
 тыднёвіка "ЛіМ"

Выходзіць раз на тыдзень
 па пятніцах

Друкарня Рэспубліканскага
 унітарнага прадпрыемства
 "Выдавецтва
 "Беларускі Дом друку"
 (г. Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79)

Індэкс 63856 Наклад 2506
 Нумар падпісаны ў друку
 12.7.2001 г. у 17.30

Рэгістрацыйнае
 пасведчанне № 715
 Заказ 3917

Д 125456789 10 11 12
 М 123456789 10 11 12

Суфлёр

ПАДКАЗКІ—АНОНСЫ—ПАРАДЫ АД "ЛіМа"

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў
 аб'яўляе набор у аспірантуру з адрывам і без адрыву ад вытворчасці
 па спецыяльнасцях:

- 17.00.01 "Тэатральнае мастацтва"
  - 17.00.03 "Кіна- і іншыя экранныя мастацтвы"
  - 17.00.04 "Выяўленчае, дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва і архітэктура"
  - 17.00.06 "Тэхнічная эстэтыка і дызайн"
- Прэтэндэнты падаюць наступныя дакументы:
- заяву на імя рэктара;
  - аўтабіяграфію;
  - характарыстыку-рэкамендацыю з месца работы (для выпускнікоў ВНУ 2001 года — рэкамендацыю савета ВНУ);
  - копію дыплама аб вышэйшай адукацыі і дадатка да дыплама;
  - копію працоўнай кніжкі, завераную аддзелам кадраў па месцы працы;
  - рэферат па абранай тэме;
  - спіс і копіі апублікаваных навуковых работ;
  - копіі дакументаў аб здачы кандыдацкіх экзаменаў (пры наяўнасці);
  - з фотакарткі памерам 4х6.
- Пашпарт, дыплом і дакументы аб здачы кандыдацкіх экзаменаў прад'яўляюцца асабіста.
- Дакументы прымаюцца з 15 верасня па 15 кастрычніка 2001 г. па адрасе: 220012, г. Мінск, праспект Скарыны, 81, аспірантура, каб. 505, тэл. 231-59-15.

Мікола ШАБОВІЧ

Прысвячэнні, эпіграмы

Раісе Баравіковай
 Яна й рэдактар, і паэт,
 З ёй кожны хоча павітацца.
 Напэўна, ведае сакрэт
 Усім мужчынам падабацца.

Будучаму сябру СП
 Здымі з плячэй сумненняў груз,
 Параду выслухай без злосці:
 Дарога блізкая ў Саюз
 З "Бібліятэкі "Маладосці".

Літсапернікам
Міхася Зарэмбы
 Хай ты скандальны, як Рэмбó,
 I маеш біцэпсы, як Рэмба,
 А "Спас Арэхавы" слаба
 Так напісаць, як змог Зарэмба?

Уладзіміру Мазго
 Ты песень столькі напісаў,
 Што за табой, бадай, не ўгнацца.

Яно й не дзіва: лёс звязаў
 З лірычна-песенным "Юнацтвам".

Пайлу Саковічу
 I вершы піша ён, і прозу,
 I для малых, і для старэйшых,
 I парадыст бывае грозны —
 Грахі шукае ў кожным вершы.

Міхасю Хамцу
 Над кожным нумарам шчыруе,
 Здаецца, ў "Раніцы" й начуе.
 А жонка звоніць, сварыцца:
 — Міхась! Прыйдзі хоць раніцай!

Яўгену Хвалю
 Як ні хавайся ты, Яўген,
 За псеўданім, — чытач пазнае,
 Будзь ты Занёманскі Аўген,
 Будзь ты хоць Жэня з-пад Дуная.

Анатоль ЦЫРКУНОЎ

Ад сольных спевах
 На жаль, у прыродзе нярдка бывае,
 Што важная птушка фальшыва спявае.

Адно круцей другога
 Часамі шмат каму здаецца,
 Што фарс з трагедыі смяецца.

З сярном і молатам
 Не з касою, а з сярном і молатам
 Прыходзіла смерць па беднага волата.

Зручная мішэнь
 Стрэлы да Сланю не далятаюць —
 Кожны раз у Мосек пападаюць.

Удалае паляванне Хведара Гурыновіча.
 Вясна, 1999 г., Брэстчына.

ПЯРОДЫ

Уладзімір ЕРМАЛАЕЎ

Незайздросны лёс

Польша. Палессе.
 Хоць разарвіся.
 ..
 Песню мне пела
 Пані Марыся.
 Міхась БАШЛЯКОЎ

Польша. Палессе.
 Хоць разарвіся.
 Дома — Алесь.
 У Польшы — Марыся.

З'ехаў з Палесся —
 Плача Алесь.
 З Польшы памкніся —
 Хныча Марыся.

Доўга круціўся.
 Польша. Палессе.

Год — у Марысі.
 Год — у Алесі.

Неяк з'явіўся
 Зноў на Палессе.
 "Не заплыўся?" —
 Дзьмецца Алесь.

Пані Марыся
 Нос адварнула.
 "Лёсу скарыся", —
 Муза шагнула.

Гоніць Алесь.
 Гоніць Марыся.
 Польша. Палессе.
 Хоць утапіся.

Пятрок ШЭРКА

Якуба,
 Сын Якуба,
 Муж Марыі...
 Любім кадры мы
 Старыя".

З нагоды абрання
 Навума Гальпяровіча
 намеснікам старшыні
 СБП

Зноў народу
 Вельмі любы
 Энергічны сын

"Старыя — вопыт-
 ныя.